

Biuletyn MSSF Naprzeciw Standardom

W tym wydaniu:

Zespolenie wszystkich części

Podsumowanie projektów RMSR ukierunkowanych na usprawnienie rachunkowości instrumentów finansowych i innych powiązanych projektów

Zawierający:

Listę MSSF, które jeszcze nie weszły w życie albo nie zostały jeszcze zatwierdzone przez UE

Zespolenie wszystkich części

Podsumowanie projektów RMSR ukierunkowanych na usprawnienie rachunkowości instrumentów finansowych i innych powiązanych projektów

Wprowadzenie

W ciągu ostatnich dwóch lat instytucje opracowujące standardy rachunkowości wyjątkowo intensywnie pracowały nad ostatecznym rozwiązaniem kwestii rachunkowości instrumentów finansowych.

W zeszłym roku opracowano szereg propozycji nowych i poprawek do już wydanych standardów. Wydaje się, że w roku 2011 prace te będą kontynuowane. Zakończenie prac nad zmianami przewidywane jest na drugą połowę bieżącego roku, a ich efektem będzie opracowanie standardów zupełnie odmiennych od tych, z którymi mamy do czynienia obecnie. Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (dalej „RMSR” albo „Rada”) oraz Amerykańska Rada Standardów Rachunkowości Finansowej (FASB), łącznie zwane Radami, narzuciły wyjątkowo szybkie tempo prac ukierunkowanych na rachunkowość instrumentów finansowych – zarówno pod wpływem niedawnego światowego kryzysu, jak i nacisków władz państwowych i regulatorów z całego świata. W rzeczywistości wiele projektów dotyczących instrumentów finansowych zaczęto opracowywać jeszcze przed kryzysem, ale to dzięki załamaniu światowej gospodarki wzbudzają one powszechne zainteresowanie.

Rady współpracują wprawdzie, ale wyciągnięte przez nie wnioski dotyczące kilku kluczowych kwestii są rozbieżne. Przyczyną są różnice podejścia przyjętego przez obie Rady. RMSR stosuje strategię rozłączną w odniesieniu do poszczególnych elementów i etapów projektu, dla których opracowała oddzielne harmonogramy, zaś FASB stosuje metodę łączną, polegającą na jednoczesnym opracowywaniu kilku elementów w ramach jednego dokumentu.

Nasz biuletyn podsumowuje stan prac nad poprawkami oraz stan realizacji różnych projektów związanych z rachunkowością instrumentów finansowych i analizuje kwestie najsilniej oddziałujące na kształt sprawozdań finansowych oraz największe trudności związane z ich wdrożeniem. Załącznik A przedstawia najważniejsze obszary, w których Rady nie doszły do porozumienia.

Zanim zagłębimy się w szczegółową analizę poszczególnych etapów działania RMSR warto przedstawić je w ogólnym zarysie. W listopadzie

2009 roku RMSR zakończyła prace nad projektem klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych (MSSF 9). W październiku 2010 roku wydano regulacje dotyczące rachunkowości zobowiązań finansowych (zmiany do MSSF 9) oraz ujawniania informacji na temat zaprzestania ujmowania działalności pozabilansowej (zmiany do MSSF 7). Obecnie realizowane projekty dotyczą kosztu zamortyzowanego i utraty wartości, rachunkowości zabezpieczeń oraz kompensaty aktywów i zobowiązań finansowych. Projekty standardów dotyczących tych właśnie zagadnień ukazały się w ostatnich miesiącach. Realizacja projektów dotyczących zaprzestania ujmowania i klasyfikacji wyemitowanych instrumentów finansowych w kapitale własnym lub zobowiązaniach opóźnia się w związku z koniecznością zakończenia zadań stojących wyżej w hierarchii ważności. Ponadto RMSR zakończyła właśnie prace nad konsolidacją i wyceną w wartości godziwej. Oba standardy mogą w sposób istotny wpłynąć na rachunkowość instrumentów finansowych.

Wydane standardy

Klasyfikacja i wycena aktywów finansowych MSSF 9 „Instrumenty finansowe” zastąpi obecnie obowiązujący MSR 39. W miarę realizacji kolejnych etapów projektu poświęconego instrumentom finansowym MSSF 9 będzie ulegał dalszym modyfikacjom, a cały proces zakończy się ewentualnym wycofaniem standardu MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”.

MSSF 9 wydano w listopadzie 2009 roku. Jego pierwotna wersja dotyczyła wyłącznie klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych i miała zastąpić odpowiadające im regulacje zawarte w MSR 39. Od tego czasu standard MSSF 9 uległ znaczącym zmianom; zrealizowano kolejny etap projektu (patrz: „Klasyfikacja i wycena zobowiązań finansowych”). MSSF 9 obowiązuje w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2013 roku lub po tej dacie z możliwością wcześniejszego zastosowania.

Spostrzeżenia

Europejska Grupa Doradcza ds. Sprawozdawczości Finansowej (EFRAG) odłożyła podjęcie decyzji o przyjęciu MSSF 9, tak aby można było w niej uwzględnić również wyniki prac podejmowanych na kolejnych etapach realizacji projektu dotyczącego instrumentów finansowych. Wobec tego na chwilę obecną banki i inne instytucje działające na terenie Unii Europejskiej nie mają możliwości wcześniejszego zastosowania MSSF9.

MSSF 9 wymaga, by dla celów wyceny i ujęcia dochodu aktywa finansowe zostały zaklasyfikowane do jednej z następujących kategorii:

- kosztu zamortyzowanego,
- wartości godziwej przez wynik („WGPW”),
- wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody („WGPPCD”).

MSSF 9 wymaga od jednostek sporządzających sprawozdanie finansowe, by przy klasyfikacji i wycenie aktywów finansowych stosowały jedno z następujących dwóch kryteriów (tj. koszty zamortyzowanego lub wartości godziwej):

Kryterium modelu działalności

Czy dany składnik aktywów stanowi element modelu działalności, którego celem jest utrzymanie aktywów w celu uzyskania umownych przepływów pieniężnych (zamiast ich zbycia w celu realizacji zmian wartości godziwej)?

Jednostka ocenia, czy jej model działalności zakłada pozyskanie umownych przepływów pieniężnych ze wszystkich aktywów, czy też jej zarząd podejmuje taką decyzję w odniesieniu do pojedynczych instrumentów finansowych. Jednostka może na przykład posiadać placówkę bankowości detalicznej, której celem jest pozyskiwanie umownych przepływów pieniężnych z tytułu udzielonych pożyczek, oraz placówkę bankowości inwestycyjnej, której celem jest osiąganie zysków ze sprzedaży podobnych składników aktywów przed terminem ich wymagalności. Instrumenty finansowe będące w posiadaniu placówki bankowości detalicznej i generujące przepływy pieniężne w formie spłat kapitału i odsetek mogą kwalifikować się do wyceny

po koszcie zamortyzowanym, zaś podobne instrumenty w placówce bankowości inwestycyjnej – nie.

Kryterium charakteru przepływów pieniężnych

Czy warunki umowne danego składnika aktywów finansowych powodują powstanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, na które składają się wyłącznie spłaty rat kapitału i odsetek od jego niespłaconej kwoty?

Jednostka ocenia cechy przepływów pieniężnych generowanych przez dany składnik aktywów indywidualnie dla poszczególnych instrumentów finansowych. Instrumenty powodujące wyłącznie wpływ spłat kapitału i odsetek będą wyceniane po koszcie zamortyzowanym. MSSF 9 opisuje odsetki jako wynagrodzenie związane z wartością pieniądza w czasie z tytułu ryzyka kredytowego wynikającego z niespłacenia kapitału w pewnym okresie czasu. Wobec tego inwestycja w obligacje zamienne nie kwalifikuje się do tej kategorii ze względu na opcję zamiany, z którą związana jest określona wartość i która nie reprezentuje spłat kapitału i odsetek.

Kryterium charakteru przepływów pieniężnych jest spełnione w przypadku gdy przepływy pieniężne są w całości na stałym poziomie (np. w formie oprocentowania stałego lub obligacji zerokuponowej) lub przy zmiennej stopie procentowej (np. kiedy umowa uzależnia odsetki od indeksu stóp procentowych, np. LIBOR), lub też z oprocentowaniem mieszanym (np. obliczanym w oparciu o LIBOR i powiększonym o stałą marżę).

Standard ustala też kryteria dla przypadku, gdy transza instrumentu posiadającego umowne powiązanie z indeksem (np. papierów wartościowych zabezpieczonych na aktywach) kwalifikuje się jako umowne przepływy pieniężne: (a) warunki umowne związane z transzą zapewniają generowanie przepływów pieniężnych wyłącznie z tytułu spłat kapitału i odsetek; (b) instrumenty finansowe stanowiące podstawę transzy również kwalifikują się jako umowne przepływy pieniężne; (c) ekspozycja na ryzyko kredytowe danej transzy jest równa lub niższa niż ekspozycja na ryzyko kredytowe instrumentów finansowych stanowiących podstawę tej transzy i posiadanych przez ich emitenta.

Jeżeli składnik aktywów finansowych spełnia oba powyższe kryteria, należy go wyceniać po koszcie zamortyzowanym. Spełniają je pożyczki, należności handlowe oraz inwestycje w tradycyjne papiery dłużne (np. obligacje rządowe), które wobec tego wycenia się po koszcie zamortyzowanym. W chwili początkowego ujęcia jednak jednostka może podjąć nieodwracalną decyzję i ująć dany składnik aktywów finansowych w **WGPW**, jeżeli taka decyzja eliminuje lub znacząco zmniejsza niedopasowanie księgowe, które wystąpiłoby, gdyby dany składnik aktywów był wyceniany po koszcie zamortyzowanym (tj. może zastosować tzw. "opcję wartości godziwej").

Aktywa finansowe niespełniające kryteriów wyceny po koszcie zamortyzowanym należy wyceniać w wartości godziwej. Wobec tego wszystkie instrumenty kapitałowe, pochodne oraz aktywa przeznaczone do obrotu wycenia się w wartości godziwej.

Spostrzeżenia

Kryterium umownych przepływów pieniężnych spowodowało powstanie określonych problemów związanych z wdrożeniem MSSF 9, w szczególności dotyczących pożyczek bez prawa regresu oraz papierów dłużnych emitowanych przez celowe spółki sekurytyzacyjne. Tego rodzaju inwestycje mają określone warunki spłaty kapitału i odsetek, ale nie muszą spełniać kryterium umownych przepływów pieniężnych.

Jednostki muszą zatem sprawdzić, czy pożyczka bez prawa regresu (a) dotyczy określonych aktywów; (b) generuje przepływy pieniężne ze strony określonych składników aktywów w taki sposób, że ich spłata nie może zostać uznana wyłącznie za spłatę kapitału i odsetek (tj. konieczna jest analiza wskazanych składników aktywów). To, czy dana pożyczka spełnia to kryterium, czy nie, zależy od powiązania między umownymi przepływami pieniężnymi generowanymi przez tę pożyczkę oraz wynikami uzyskiwanymi na powiązanych z nimi aktywach.

Jeżeli chodzi o papiery dłużne emitowane przez sekurytyzacyjne spółki celowe, podział ryzyka kredytowego na transze poprzez emisję uprzywilejowanych udziałów w takiej spółce na rzecz inwestorów może stać się tytułem płatności z tytułu papierów wartościowych, które nie spełniają kryterium umownych przepływów pieniężnych z perspektywy inwestora.

Spostrzeżenia cd.

Sprawdzenie, czy kryterium to zostało spełnione będzie w dużym stopniu oparte o subiektywną ocenę, a także – w większości przypadków – o analizę ilościową. W efekcie udziały bardziej podporządkowane (tj. niżej stojące w hierarchii) w strukturze sekurytyzacji będą prawdopodobnie wyceniane w wartości godziwej, nie po koszcie zamortyzowanym. Dodatkowo inwestorzy w strukturach typu CDO (instrumenty sekurytyzacji oparte o dług) będą musieli wyceniać swoje udziały w wartości godziwej, ponieważ typowa struktura CDO to inwestycje w papiery dłużne o wysokim ratingu oraz umowy CDS (credit default swap) w odniesieniu do części aktywów niestanowiących majątku spółki celowej (tj. zabezpieczających dany portfel). Ponieważ CDS nie redukuje zmienności przepływów pieniężnych w portfelu aktywów w spółce celowej ani nie dopasowuje tych przepływów do przepływów generowanych przez wyemitowane udziały, kryterium umownych przepływów pieniężnych nie jest spełnione.

Inwestycje kapitałowe nieprzeznaczone do obrotu i niekwalifikujące się jako **WGPPCD** klasyfikuje się jako **WGPW**. Klasyfikacja jako **WGPPCD** jest nieodwracalna i dokonuje się jej w chwili początkowego ujęcia indywidualnie dla poszczególnych instrumentów. Zyski lub straty z inwestycji kapitałowych sklasyfikowanych jako **WGPPCD** z wyjątkiem dochodu z dywidendy ujmowanego w wyniku (chyba że stanowi on wyłącznie odzyskanie kosztów inwestycji) ujmują się w kapitale własnym i nie przenosi się do wyniku, nawet w przypadku zbycia. Testy na utratę wartości inwestycji sklasyfikowanych jako **WGPPCD** nie są obowiązkowe, ponieważ zmiany wartości godziwej prócz dochodu z dywidendy pozostają na stałe w kapitale własnym.

Spostrzeżenia

Utworzenie kategorii **WGPPCD** dla inwestycji kapitałowych powoduje powstanie niepewności co możliwości sklasyfikowania ich do relacji zabezpieczającej. Ze względu na to, że kwoty ujmowanej w **PCD** nie przenosi się na wynik, jedno z kryteriów zabezpieczenia wartości godziwej lub przepływów pieniężnych - czyli zabezpieczenie od oddziaływania ekspozycji na wynik – nie jest spełnione. W projekcie standardu dotyczącego rachunkowości zabezpieczeń (omawianym w dalszej części niniejszego biuletynu) Rada proponuje wprowadzenie zakazu klasyfikacji do rachunkowości zabezpieczeń inwestycji kapitałowych wycenianych jako **WGPPCD**. Wpłynęło jednak wiele wniosków od opiniodawców dotyczących dopuszczenia zabezpieczania pozycji wycenianych jako **WGPPCD**. Rada nie odniosła się jeszcze do możliwości zmiany tej decyzji.

MSSF 9 nie wymaga oddzielnego rozliczania instrumentów wbudowanych niepowiązanych ściśle z umowami aktywów hybrydowych. Instrumenty wbudowane, obecnie rozliczane oddzielnie w wartości godziwej przez wynik zgodnie z MSR 39 ze względu na luźne powiązanie z zasadniczym składnikiem aktywów nie będą rozliczane oddzielnie od umowy zasadniczej w ramach MSSF 9. Zamiast tego proponuje się ocenę całości umownych przepływów pieniężnych z tytułu hybrydowego składnika aktywów i klasyfikację tego składnika jako całości w **WGPW**, jeżeli jakiegokolwiek przepływy pieniężne nie stanowią spłaty kapitału i odsetek.

MSSF 9 wymaga oceny kryterium modelu działalności w oparciu o fakty i okoliczności na dzień pierwszego zastosowania. Ocenę dokonaną na ten dzień stosuje się retrospektywnie, niezależnie od tego, czy w poprzednich okresach istniały alternatywne modele działalności.

Klasyfikacja i wycena zobowiązań finansowych

Drugi etap projektu poświęconego instrumentom finansowym zakończył się w październiku 2010 roku. Wydano wówczas zmiany do MSSF 9 obejmujące wymogi dotyczące klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych. Ten etap oddzielono od etapu poświęconego aktywom finansowym ze względu na skrócenie harmonogramu realizacji fazy pierwszej MSSF 9 i rozbieżność poglądów dotyczących wyceny niektórych zobowiązań finansowych

w wartości godziwej. Zmodyfikowane wytyczne są zbliżone do MSR 39 z wyjątkiem dwóch istotnych kwestii:

- MSSF 9 wyeliminował wyjątki kosztowe dopuszczalne przez MSR 39 w odniesieniu do nienotowanych instrumentów kapitałowych i związanych z nimi instrumentów pochodnych, których wartości godziwej nie da się określić w sposób wiarygodny. Wyjątek ten został wyeliminowany w odniesieniu do zobowiązań pochodnych, tak że nie podlegają one już wycenie kosztowej i w związku z tym wymagają wyceny w wartości godziwej.
- Zgodnie z MSR 39 wszystkie zmiany w wartości godziwej zobowiązania sklasyfikowanego jako **WGPW** ujmuje się w wyniku. MSSF 9 z kolei wymaga, by zmiany wartości godziwej wynikające z wahań ryzyka kredytowego danego zobowiązania ujmowane były w **PCD**, zaś pozostałe zmiany wartości godziwej - w wyniku. Skumulowana zmiana wartości godziwej przypisywana ryzyku kredytowemu ujmowanemu w ramach **PCD** nie podlega przeniesieniu na wynik w chwili zaprzestania ujmowania danego zobowiązania.

Spostrzeżenia

Jednym z głównych powodów wprowadzenia tej zmiany jest często sprzeczny z intuicją wynik wyceny zobowiązań w wartości godziwej przez wynik. Jednostka, której kredyty uległy pogorszeniu, odnotowuje zysk w wyniku, ponieważ wartość godziwa zobowiązania ulega zmniejszeniu (potencjalnie kompensując straty ponoszone przez jednostkę, przyczyniając się do pogorszenia kredytu), zaś poprawa zdolności kredytowej powoduje ujęcie w wyniku strat (co może zaciemniać obraz dochodów uzyskiwanych przez jednostkę i przyczyniających się do poprawy jakości kredytu).

Jeżeli jednak ujęcie zmian wartości godziwej przypisywanych ryzyku kredytowemu w pozostałych całkowitych dochodach powoduje lub zwiększa niedopasowanie księgowo, MSSF 9 wymaga ujęcia całej kwoty zmiany wartości godziwej w wyniku. Ewentualne wystąpienie takiego niedopasowania ocenia się w chwili początkowego ujęcia zobowiązania bez późniejszego przeszacowania.

Spostrzeżenia

W toku debat RMSR dotyczących rachunkowości zobowiązań finansowych często powoływano się na przykładową transakcję powodującą niedopasowanie księgowe dotyczącą duńskiej umowy rynku hipotecznego. W przykładzie tym bank hipoteczny pożyczka klientowi pieniądze i finansuje ten kredyt ze sprzedaży obligacji o warunkach (obejmujących saldo, termin, walutę i warunki spłaty) takich samych jak warunki kredytu. Warunki umowy hipotecznej umożliwiają pożyczkobiorcy wcześniejszą spłatę kredytu w formie rozliczenia obligacji o warunkach dokładnie odpowiadających warunkom umowy hipotecznej, wycenianej w wartości godziwej. Skutki zmian wartości godziwej obligacji przypisywane ryzyku kredytowemu są powiązane ze zmianami wartości godziwej kredytu hipotecznego. Wobec tego, jeśli bank ujmie w pozostałych całkowitych dochodach zmianę wartości godziwej wynikającą ze zmiany ryzyka kredytowego obligacji, jednocześnie ujmując pełną kwotę zmiany wartości godziwej kredytu w wyniku finansowym (gdzie zastosuje do niej opcję wartości godziwej), powstanie niedopasowanie księgowe.

Zmiany obejmują wytyczne dotyczące cech odróżniających ryzyko kredytowe od ryzyka wyniku związanego z danym składnikiem aktywów oraz przykłady tego ostatniego. Ryzyko wyniku związane z danym składnikiem aktywów to ryzyko, że składnik lub grupa aktywów nie wygeneruje oczekiwanych wyników, co spowoduje ściągnięcie z emitenta kwot należnych w ramach zobowiązania powiązanego z wynikiem wygenerowanym przez te aktywa. Jeden z przykładów (MSSF 9.B5.7.15(b)) zajmuje się kwestią emisji instrumentów dla inwestorów przez jednostki specjalnego przeznaczenia (eng. SPE - special purpose entities), której aktywa są prawnie wyodrębnione, a ich zastosowanie ograniczone do finansowania przepływów pieniężnych z wyemitowanych dla inwestorów instrumentów, tak że zobowiązania pojawiają się wyłącznie wówczas, gdy wydzielone fundusze spółki celowej generują przepływy pieniężne. Ryzyko wbudowane w weksle emitowane dla inwestorów określane jest jako ryzyko charakterystyczne dla danego typu aktywów, ponieważ kwota zobowiązania zależy od zwrotu uzyskanego na tych aktywach.

Spostrzeżenia

Różnica między ryzykiem kredytowym a ryzykiem charakterystycznym dla danego typu aktywów jest delikatna, podstawowe znaczenie ma tu zatem analiza warunków zobowiązania finansowego. W przykładzie z jednostki specjalnego przeznaczenia, jeżeli kwota zobowiązania wynikająca z weksli nie ulega zmianom w zależności od wyników generowanych przez te aktywa, ryzyko zostanie sklasyfikowane jako kredytowe, a nie jako ryzyko wyniku związane z danymi aktywami.

Zmiany do standardu obejmują wskazówki dotyczące sposobu wydzielenia zmiany wartości godziwej zobowiązania przypisywanej ryzyku kredytowemu:

1. albo jako zmiany wartości godziwej nieprzypisanej wahanom ryzyka rynkowego (np. zmiany bazowej stopy procentowej, ceny instrumentów finansowych innej jednostki, ceny towarów, kursy wymiany lub indeks cen czy stóp);
2. albo za pomocą innej, alternatywnej metody, lepiej oddającej kwotę zmiany wartości godziwej przypisaną do ryzyka kredytowego.

Jeżeli chodzi o opcję (1), to kiedy znaczące wahania warunków rynkowych ograniczają się do zmian obserwowanych stóp procentowych (stanowiących punkt odniesienia), zmiany podają szczegółowe zasady szacowania kwoty przypisywanej ryzyku kredytowemu (MSSF 9.B5.7.18).

Utrzymano wymogi MSSF 7 dotyczące ujawniania skumulowanych zmian wartości godziwej zobowiązań finansowych przypisywanych ryzyku kredytowemu oraz różnic między wartością bilansową zobowiązania finansowego a kwotą umownego zobowiązania na dzień jego wymagalności. Choć MSSF 9 zabrania przenoszenia zmian skumulowanej wartości godziwej ryzyka kredytowego z **PCD**, jednostka może np. przenosić kwoty między pozycjami kapitału rezerwowego w kapitale własnym po wygaśnięciu dotyczącego ich zobowiązania. MSSF 7 zmodyfikowano tak, by uwzględniało wymóg ujawnienia kwot tak przenoszonych skumulowanych zysków lub strat między pozycjami kapitału własnego oraz uzasadnienia takich transferów.

Zmodyfikowana wersja MSSF 9 wchodzi w życie w tym samym terminie, co pierwotna (tj. obowiązuje w stosunku do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2013 roku lub po tej dacie z możliwością wcześniejszego zastosowania) pod warunkiem jednoczesnego zastosowania wszystkich poprzednio wydanych wymogów zamieszczonych w MSSF 9. Wymogi dotyczące klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych stosuje się retrospektywnie, z wyjątkiem oceny możliwości występowania niedopasowania księgowego, której dokonuje się w oparciu o fakty i okoliczności występujące na dzień pierwszego zastosowania wprowadzonych zmian.

Ujawnienia dotyczące zaprzestania ujmowania

RMSR wprowadziła projekt dotyczący zaprzestania ujmowania do grafiku w lipcu 2008 roku w odpowiedzi na kryzys finansowy, który uwidoczniał znaczenie tej kwestii, w szczególności w odniesieniu do ciągłości zaangażowania instytucji finansowych w zaprzestane ujmowania aktywa finansowe.

Projekt ten został pomyślany jako próba ujednoczenia regulacji. FASB miała jednak jeszcze bardziej napięty harmonogram i odczuwała ogromną presję związaną z nowelizacją własnych regulacji dotyczących zaprzestania ujmowania, o którą wniosowała Komisja ds. Papierów Wartościowych i Giełd (US SEC). Wobec tego FASB zakończyła prace nad nowelizacją wymogów US GAAP dotyczących zaprzestania ujmowania w czerwcu 2009 roku, zaś RMSR kontynuowała je we własnym zakresie i wydała projekt ED/2009/3 „Zaprzestanie ujmowania aktywów” zawierający propozycję preferowanego nowego modelu zaprzestania ujmowania oraz rozwiązań alternatywnych. Podstawą zastosowania obu metod była ocena, czy wraz z przekazaniem aktywów przekazano kontrolę nad nimi. Projekt został przyjęty niechętnie i w czerwcu 2010 roku, kiedy RMSR weryfikowała priorytety działania, jego realizację odsunięto w czasie. W październiku 2010 roku wprowadzono zmiany do MSSF 9. Nie dotyczyły one wymogów w zakresie zaprzestania ujmowania, które pozostały takie same jak w MSR 39.

RMSR skupia się obecnie na przejrzystości i porównywalności ujawnianych informacji dotyczących transferu aktywów finansowych. W związku z tym w październiku 2010 roku Rada wydała zmiany do MSSF 7, które wprowadziły dodatkowe wymogi dotyczące ujawniania transakcji

transferu aktywów finansowych w celu zwiększenia przejrzystości informacji o ekspozycji na ryzyko w odniesieniu do transakcji, w których przekazujący zachowuje pewien poziom zaangażowania w przekazywany składnik aktywów.

Spostrzeżenia

Najważniejsze różnice w wymogach dotyczących ujawniania informacji między MSSF 7 a US GAAP wiążą się z obsługą aktywów i zobowiązań. Według projektu standardu RMSR dotyczącego zaprzestania ujmowania, obsługa aktywów i zobowiązań nie stanowi ciągłego zaangażowania jednostki przekazującej aktywa, jeżeli jednostka ta obsługująca przekazywane aktywa pełniła funkcję powiernika lub agenta jednostki przejmującej. Obecnie MSR 39 nie zawiera żadnych wytycznych dotyczących traktowania tych pozycji po ich początkowym ujęciu. RMSR zgodziła się rozważyć kwestię ujawniania informacji na temat obsługi aktywów i zobowiązań w ramach projektu dotyczącego zasad zaprzestania ujmowania zamiast umieszczać dodatkowe wymogi w MSSF 7.

Zmiany do MSSF 7 obejmują wprowadzenie definicji transferu aktywów dla celów ujawniania informacji. Zgodnie z nową definicją, jednostka przenosi całość lub część składnika aktywów jeżeli i tylko jeżeli:

- (i) przekazuje umowne prawa do przepływów pieniężnych generowanych przez dany składnik aktywów finansowych lub
- (ii) zachowuje umowne prawa do przepływów pieniężnych generowanych przez ten składnik aktywów, ale przyjmuje jednocześnie zobowiązanie wypłaty tych przepływów pieniężnych na rzecz innych stron umowy.

Przekazujący zachowuje ciągłość zaangażowania w składnik aktywów, jeżeli zachowuje umowne prawa i obowiązki związane z przekazywanym składnikiem aktywów lub nabywa nowe prawa lub zobowiązania umowne dotyczące tego składnika.

Spostrzeżenia

Nowe wymogi dotyczące ujawniania informacji są znacznie szersze niż obowiązujące obecnie. Zmiany polegają m.in. na wprowadzeniu definicji „transferu” i „ciągłości zaangażowania” wyłącznie w celu ujawnienia informacji (chodzi o poszerzenie definicji zamieszczonych w MSSF 7 w porównaniu ze stosowaniem tych terminów w MSR 39).

Na przykład nawet jeżeli jednostka nie spełniła wymogów testu kwalifikacyjnego wg MSR 39 warunkującego kwalifikację transakcji jako transferu aktywów, można ją uznać za takowy celem ujawnienia informacji w sprawozdaniu finansowym. Z kolei znaczenie pojęcia ciągłości zaangażowania definiowanego w celu ujawnienia informacji nie ogranicza się do przypadków, w których MSR 39 wymaga ciągłości zaangażowania, kiedy zaprzestanie ujmowania nie obejmuje całości składnika aktywów, ale obejmuje również transfery, w których strona przekazująca zachowuje pewien poziom zaangażowania w przekazywany składnik aktywów.

Zmiany wprowadzają wymóg ujawnienia informacji umożliwiających użytkownikom sprawozdania finansowego:

- (a) zrozumienie relacji między przekazywanym składnikiem aktywów finansowych, który nie został całkowicie zaprzestany ujmowania a związanymi z nim zobowiązaniami;
- (b) ocenę charakteru i ryzyka związanego z ciągłością zaangażowania jednostki w zaprzestane ujmowania aktywa finansowe.

Transfer aktywów finansowych niepodlegających całkowitemu zaprzestaniu ujmowania

Dla każdej klasy aktywów finansowych jednostka musi ujawnić:

- (a) charakter przekazywanych aktywów;
- (b) charakter ryzyka i korzyści z tytułu własności, z jakimi ma do czynienia jednostka;
- (c) opis charakteru powiązań między przekazywanymi aktywami i związanymi z nimi zobowiązaniami, w tym ograniczenia możliwości korzystania z tych aktywów przez jednostkę;

- (d) jeżeli prawo regresu kontrahentów dotyczące zobowiązań powiązanych z aktywami ogranicza się do przekazanych składników aktywów – zestawienie przedstawiające wartości godziwe tych aktywów, wartości godziwe odpowiadających im zobowiązań i pozycje netto;
- (e) jeżeli jednostka nadal ujmuje w całości przekazane aktywa, kwoty bilansowe tych aktywów wraz z kwotami zobowiązań;
- (f) jeżeli jednostka ujmuje przekazane aktywa w stopniu odpowiadającym ciągłości zaangażowania, sumę wartości bilansowych aktywów pierwotnych przed przekazaniem, wartość bilansową składników aktywów, które jednostka nadal ujmuje oraz związanych z nimi zobowiązań.

Transfer aktywów finansowych podlegających całkowitemu zaprzestaniu ujmowania

Jeżeli jednostka zaprzestaje ujmowania przekazywanych aktywów finansowych w całości przy zachowaniu ciągłości zaangażowania, dla każdej klasy tych aktywów jednostka powinna ujawnić co najmniej następujące informacje:

- (a) wartości bilansowe i wartości godziwe aktywów i zobowiązań reprezentujących ciągłość zaangażowania jednostki w zaprzestane ujmowania aktywa finansowe wraz z podaniem pozycji w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, w których związane aktywa i zobowiązania zostały ujęte;
- (b) kwotę najbliższą maksymalnej wartości ryzyka poniesienia przez jednostkę straty z tytułu ciągłego zaangażowania, w tym sposób określenia tej maksymalnej kwoty straty;
- (c) niezdyskontowane przepływy pieniężne, które mogłyby być wymagane do odkupienia zaprzestanych ujmowania składnika aktywów finansowych, wraz z analizą wymagalności tych przepływów;
- (d) wszelkie zyski lub straty ujęte na dzień przekazania aktywów;

- (e) wszelkie dochody i koszty ujęte w okresie sprawozdawczym z tytułu ciągłości zaangażowania jednostki w zaprzestane ujmowania aktywa finansowe oraz
- (f) informacje jakościowe wyjaśniające i uzasadniające ujawnienia ilościowe.

Ponadto, jeżeli suma wpływów z transferu kwalifikującego się do wyłączenia nie rozkłada się równomiernie na cały okres sprawozdawczy, jednostka ujawnia:

- (a) czas największego nasilenia działań związanych z transferem aktywów w okresie sprawozdawczym,
- (b) zyski lub straty z tytułu transferu ujęte w tym czasie;
- (c) sumę wpływów z transferu ujętych w tym czasie.

Zmiany do MSSF 7 stosuje się prospektywnie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 lipca 2011 roku lub po tej dacie z możliwością wcześniejszego zastosowania, niezależnie od tego, czy przy klasyfikacji i wycenie instrumentów finansowych dana jednostka stosuje MSR 39, czy MSSF 9.

Spostrzeżenia

W ostatniej chwili RMSR przełożyła termin wejścia w życie tych zmian z 1 stycznia 2011 na 1 lipca 2011 roku aby dać osobom sporządzającym sprawozdania finansowe czas na wdrożenie nowych wymogów. W niektórych przypadkach konieczna będzie modyfikacja systemów w celu umożliwienia pozyskiwania i gromadzenia danych niezbędnych do ujawnienia wyżej wymienionych informacji.

Projekty zakończone, oczekujące na wydanie ostatecznej wersji standardów*

Wycena w wartości godziwej

Projekt wyceny w wartości godziwej nie jest częścią większej całości – np. projektu dotyczącego instrumentów finansowych, ale jest z nim blisko związany. Obecnie MSR 39 podaje wytyczne

w zakresie wyceny instrumentów finansowych w wartości godziwej, zaś MSSF 7 przedstawia wymogi dotyczące ujawniania informacji o instrumentach finansowych wycenianych w ten sposób. Inne MSSF wymagają lub dopuszczają wycenę w wartości godziwej w odniesieniu do pozycji niefinansowych. W literaturze przedmiotu jednak nie można znaleźć żadnego źródła informacji ani standardu definiującego wartość godziwą dla wszystkich pozycji (zarówno finansowych, jak i niefinansowych).

Kryzys finansowy wymusił zwiększenie zainteresowania zarówno zastosowaniem wyceną instrumentów finansowych w wartości godziwej, jak i zastosowaniem tej wartości. W szczytowym momencie kryzysu powołano Expert Advisory Panel (EAP) złożony z biegłych, regulatorów, rewidentów i inwestorów w celu rozwiązania problemów narosłych wokół wyceny w wartości godziwej przy braku aktywnego rynku. EAP opracował raport zawierający zalecenia dotyczące wyceny w wartości godziwej przy braku aktywnego rynku.

W uznaniu zapotrzebowania na standard regulujący wszystkie aspekty wartości godziwej, w maju 2009 roku RMSR wydała projekt standardu ED 2009/05 „Wycena w wartości godziwej”. Projekt ten proponuje standardową definicję i ramowy system wyceny w wartości godziwej oraz wymogi dotyczące ujawniania informacji zbliżone do tych, które obecnie nakłada standard ASC 80 „Fair Value Measurements and Disclosures”, w ramach US GAAP. W projekcie tym poruszono wiele kwestii podnoszonych przez EAP.

Definicja wartości godziwej przedstawiona w projekcie opiera się o założenie, że istnieje cena sprzedaży dla normalnej transakcji odbywanej między uczestnikami rynku zawartej na dzień wyceny na „rynku podstawowym” (chyba że jednostka nie ma dostępu do „rynku podstawowego” i wobec tego odwołuje się do „najkorzystniejszego rynku”). Jest to wycena oparta o warunki rynkowe i jako taka powinna uwzględniać założenia, które uczestnicy rynku wzięliby pod uwagę przy wycenie aktywów lub zobowiązań, nie zaś informacji dotyczących charakteru danej jednostki. Projekt standardu podaje również przykłady sytuacji, w których koszt nie jest reprezentatywny dla wartości godziwej jako takiej, jeżeli transakcja:

- jest zawarta między jednostkami powiązanymi;

* Niniejsza publikacja została sporządzona według stanu przed opublikowaniem w maju standardów MSSF 10, MSSF 11, MSSF 12, MSSF 13 oraz związanych z nimi zmianami do MSR 27 i MSR 28. Streszczenia w/w finalnych wersji MSSF zostaną opublikowane w kolejnych biuletynach.

- jest wynikiem sprzedaży wymuszonej lub
- dotyczy różnych walut lub rynków (np. rynku brokersko-dealerskiego i detalicznego).

Podobnie jak w przypadku obecnych wymogów MSSF 7 projekt wymaga ujawnienia wyceny w wartości godziwej każdej kategorii (poziomu) w hierarchii wartości godziwej (tj. zachowana została trzypoziomowa klasyfikacja wyceny w wartości godziwej w oparciu o poziom dostępności danych rynkowych potrzebnych do wyceny). Wycena na poziomie 1 opiera się o aktywny rynek, na poziomie 2 o rynek nieaktywny lub transakcje dotyczące podobnych pozycji na rynkach aktywnych, zaś poziom 3 to zasadniczo informacje niedostępne na rynku (tj. na bazie wewnętrznych informacji). Proponuje się również analizę wrażliwości pomiarów wartości godziwej na poziomie 3. W czerwcu 2010 roku RMSR opublikowała projekt standardu ED 2010/7 „Ujawnienie wyników analizy niepewności wyceny dla wartości godziwej” (poddający pod ponowną dyskusję proponowane ujawnienia) po raz drugi przedstawiający propozycję analizy wrażliwości, która wymagałaby od jednostek uwzględnienia wpływu korelacji nieobserwowalnych informacji w analizie niepewności wyceny na poziomie 3.

Spostrzeżenia

Propozycja uwzględnienia poziomu korelacji nieobserwowalnych informacji i ewentualnego wpływu tej korelacji na analizę wrażliwości może być znaczącym wyzwaniem operacyjnym dla firm typu private equity oraz innych organizacji z sektora usług finansowych charakteryzujących się znaczącą koncentracją instrumentów wycenianych w wartości godziwej przy użyciu informacji z poziomu 3.

Projekt standardu obejmuje koncepcję „największego i najlepszego wykorzystania” zbliżonej do koncepcji zawartej w US GAAP. Jest ona jednak ograniczona do aktywów i zobowiązań niefinansowych. Wobec tego pojawiły się kwestie dotyczące odpowiedniej jednostki walutowej w przypadkach nieuregulowanych przez MSSF. Najważniejszy przykład braku wytycznych w tym obszarze dotyczy wyceny w wartości godziwej inwestycji w formie 100% udziałów w jednostkach zależnych, którym właściciel zapewnia jednocześnie

kapitał dłużny. Wycena w wartości godziwej udziałów w jednostce zależnej jako całości może doprowadzić do innych wyników niż w przypadku sumowania poszczególnych wartości godziwych oddzielnie obliczonych udziałów kapitałowych i dłużnych. RMSR i FASB podjęły wstępną decyzję dotyczącą doprecyzowania standardu regulującego wycenę w wartości godziwej, mimo że koncepcja „największego i najlepszego wykorzystania” nie dotyczy instrumentów finansowych, ponieważ pojęcie „maksymalizacji wartości” stanowi integralną część wyceny instrumentów finansowych w wartości godziwej (uczestnicy rynku dążą do maksymalizacji wartości swoich aktywów finansowych). Wytyczne te mają na celu doprecyzowanie kwestii waluty stosowanej do wyceny w wartości godziwej.

Rady zgodziły się również na wprowadzenie wymogu ujawnienia wszystkich transferów między poziomami 1 i 2 hierarchii wartości godziwej (obecnie MSSF 7 zawiera wymóg ujawniania wyłącznie znaczących transferów).

Aby uniknąć opóźnień w wydaniu standardu dotyczącego wyceny w wartości godziwej Rady zgodziły się rozwiązać obawy zgłaszane przez potencjalnych użytkowników w odniesieniu do propozycji ujawnienia wyników analizy niepewności wyceny zawartej w ED 2010/7 w ramach osobno prowadzonych prac. Planowany termin publikacji standardu poświęconego wycenie w wartości godziwej to maj 2011, zaś data jego wejścia w życie to 1 stycznia 2013 roku z możliwością wcześniejszego zastosowania.

Konsolidacja

Kryzys finansowy uwidocznił pośrednią ekspozycję na ryzyko występujące w jednostkach zależnych niepodlegających konsolidacji (tj. pozabilansowych). W sektorze usług finansowych umowy „pozabilansowe” noszą nazwę „banku cieni” (eng. „shadow banking system”). Terminu tego używa się czasami przy opisywaniu różnorodnych struktur finansowych – np. takich systemów sekurytyzacji jak trusty ABS (eng. asset-backed securitization), CDO (eng. collateralized debt obligations), CDO syntetyczny, SIV (eng. structured investment vehicles), conduits papierów komercyjnych (eng. commercial paper conduits), sponsorowany rynek pieniężny i fundusze zabezpieczające (eng. hedge funds). W okresie załamania finansowego wiele tych struktur

przetrwalo dzięki sponsoringowi instytucji finansowych wymuszonemu przez warunki umowy (np. sposoby zapewnienia płynności) lub ze względu na zagrożenie reputacji sponsora w przypadku ich bankructwa.

RMSR omawiała potencjalne zmiany w modelu konsolidacji wprowadzone od roku 2002, ale nie wydała żadnych propozycji standardów do dyskusji. W miarę pogłębiania się kryzysu finansowego rosły naciski wymuszające weryfikację wymogów konsolidacyjnych, w szczególności dotyczące wytycznych dla konsolidacji spółek celowych ujętych w SKI 12 „Konsolidacja – jednostki specjalnego przeznaczenia”. Jest to interpretacja do MSR 27 „Skonsolidowane i jednostkowe sprawozdania finansowe”. W kwietniu 2008 roku Financial Stability Board (Rada ds. Stabilności Finansowej), międzynarodowy zespół koordynujący prace organów krajowych organów finansowych i międzynarodowych instytucji standardotwórczych, w reakcji na kryzys finansowy, wydała raport dla ministrów i zarządców banków centralnych grupy G7 z zaleceniem, by RMSR niezwłocznie zajęła się kwestiami rozliczania i ujawniania umów pozabilansowych dążąc do ujednoczenia światowych regulacji w tym zakresie. Uczestnicy szczytu G20 zorganizowanego w listopadzie 2008 roku wydali deklarację wzywającą między innymi do podniesienia jakości standardów rachunkowości i ujawniania spółek celowych nieuwzględnianych w bilansie. W grudniu 2008 roku RMSR opublikowała projekt standardu ED 10 „Skonsolidowane sprawozdanie finansowe”.

Wkrótce spodziewane jest wydanie zmodyfikowanego standardu dotyczącego konsolidacji (MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe”). Nowy standard, który zmodyfikuje MSR 27 i zastąpi SKI 12, będzie ukierunkowany na ocenę zakresu kontroli. W projekcie standardu konsolidacyjnego wydanym we wrześniu 2010 roku kontrolę definiuje się następująco: "inwestor sprawuje kontrolę nad przedmiotem inwestycji, w przypadku występowania ekspozycji lub praw do zmiennego zwrotu z tytułu zaangażowania w przedmiot inwestycji oraz możliwości wpływania na wysokość tego zwrotu poprzez sprawowanie władzy nad jednostką stanowiącą przedmiot inwestycji".

Sprawowanie kontroli ma być zatem możliwością sprawowania władzy nad działalnością innych

jednostki, niezależnie od tego, czy sprawujący władzę korzysta z tej możliwości, czy nie. Przy ocenie zdolności jednostki sprawozdawczej do kierowania działalnością innej jednostki należy uwzględnić potencjalne prawa głosu –takie jak opcje i instrumenty zamienne na akcje.

Termin „zwrot” to dokładnie przemyślana zmiana terminologiczna; zwrot obejmuje zarówno dodatni, jak i ujemny zwrot inwestora (stosowany w MSR 27 termin „korzyści” interpretowany jest wyłącznie w kategoriach zwrotów dodatnich). Projekt zawiera również przykłady zwrotów obejmujące dywidendy, inne udziały w zysku, zmiany wartości inwestycji, wynagrodzenie z tytułu świadczenia usług, opłaty i ekspozycję na straty z tytułu udzielenia kredytu lub zapewnienia płynności, udziałów pozostałych po likwidacji, korzyści podatkowych, dostępu do płynnych środków, a także zwroty niedostępne dla innych udziałowców.

Przykłady zdolności jednostki sprawozdawczej do kierowania działalnością innej jednostki obejmują sytuacje, w których jednostka sprawozdawcza:

- posiada ponad połowę praw głosu w jednostce kontrolowanej metodą głosowania;
- posiada prawa umowne związane z podstawową działalnością tej jednostki;
- posiada zarówno prawa umowne dotyczące działalności podstawowej, jak i prawa głosu;
- posiada mniej niż połowę praw głosu w jednostce z uwzględnieniem innych faktów i okoliczności (np. stosunku ilościowego praw głosu posiadanych przez jednostkę sprawozdawczą w porównaniu do ilości praw głosu innych udziałowców).

Projekt przywołuje tu przykład okoliczności, w których jednostka sporządzająca sprawozdanie finansowe jest dominującym udziałowcem posiadającym mniej niż połowę praw głosu, podczas gdy pozostali udziałowcy są bardzo rozproszeni i nie posiadają żadnych struktur organizacyjnych, które umożliwiłyby im współpracę w toku wykonywania funkcji właścicielskiej. Ponadto dodatkowe wytyczne doprecyzują koncepcję „faktycznej” kontroli, która wzbudzała kontrowersje w odniesieniu do MSR 27.

Wyłączenia z konsolidacji dotyczące jednostek inwestycyjnych

Rada omawiała również kwestię konsolidacji jednostek inwestycyjnych. W przeciwieństwie do US GAAP MSSF nie przewiduje wyłączeń z konsolidacji inwestycji w kontrolowanych jednostkach dokonywanych przez spółki inwestycyjne. Rada zamierza wydać w drugim kwartale 2011 roku projekt standardu proponujący wyłączenie z konsolidacji jednostek inwestycyjnych spełniających określone kryteria dotyczące:

- przedmiotu działalności,
- działalności inwestycyjnej,
- strategii zbycia,
- własności jednostek uczestnictwa,
- łączenia funduszy,
- wykorzystania wartości godziwej w sprawozdawczości wewnętrznej i zewnętrznej oraz
- funkcjonowania jako jednostki sprawozdawczej.

Spostrzeżenia

Choć wyłączenie z konsolidacji spółek inwestycyjnych zostało z zadowoleniem przyjęte w branży zarządzania aktywami, nie wyeliminowało obaw związanych z zastosowaniem „oddolnym” przez firmy specjalizujące się w tego rodzaju usługach. Zgodnie z dotychczas podjętymi decyzjami proponowane wyłączenia z konsolidacji dotyczące „spółki inwestycyjnej” nie dotyczą jednostki dominującej tej spółki (tj. rachunkowość wartości godziwej nie ma zastosowania na poziomie jednostki zarządzającej aktywami, chyba że jednocześnie spełnia ona definicję jednostki inwestycyjnej). Wobec tego jednostka zarządzająca aktywami ma obowiązek konsolidacji wszystkich spółek przez siebie kontrolowanych, w tym również posiadanych przez swoje spółki zależne będące jednostkami inwestycyjnymi. Propozycja zakłada, że obowiązek konsolidacji funduszy inwestycyjnych dotyczący jednostki zarządzającej aktywami obejmuje fundusz oraz spółki pozostające pod jego kontrolą.

Poza poprawkami do standardu konsolidacyjnego RMSR wyda również wymogi dotyczące ujawniania informacji o udziałach w jednostkach zależnych, wspólnych przedsięwzięciach, jednostkach stowarzyszonych oraz niekonsolidowanych jednostkach strukturyzowanych (MSSF 12 "Ujawnienia na temat zaangażowania w inne jednostki").

Jednostka będzie miała obowiązek ujawnienia informacji dotyczących zarówno jej zaangażowania w niekonsolidowane jednostki strukturyzowane, wobec których pełni funkcję „sponsora”, nawet jeżeli nie jest w nie zaangażowana na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego. Jednostka będzie również zobowiązana do ujawnienia dodatkowych informacji dotyczących spółek zależnych, w których posiada udziały niesprawujące kontroli, obejmujących nazwę spółki, miejsce założenia lub prowadzenia działalności, metodę alokacji zysków i strat do udziałów niesprawujących kontroli (w przypadku własności nieopartej o zasadę proporcjonalności, również udział w prawach głosu przypadający na udziały niesprawujące kontroli) oraz sumaryczne dane finansowe.

MSSF 10 i MSSF 12 wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2013 roku z możliwością wcześniejszego zastosowania, pod warunkiem, że jednostka zastosuje jednocześnie wszystkie pozostałe standardy wydane w ramach tego etapu projektu (czyli MSSF 11 „Wspólne ustalenia umowne” oraz zmiany do MSR 27 i MSR 28).

Spostrzeżenia

RMSR planuje terminowe zakończenie projektu dotyczącego spółek inwestycyjnych, tak aby data jego wejścia w życie również przypadła na 1 stycznia 2013 roku. Umożliwi to jednostkom jednoczesne przyjęcie wszystkich standardów konsolidacyjnych przed wejściem w życie standardu dotyczącego spółek inwestycyjnych.

Projekty w toku

Utrata wartości

W listopadzie 2009 roku RMSR wydała projekt standardu ED 2009/12 „Instrumenty finansowe: koszt zamortyzowany i utrata wartości”, proponujący wprowadzenie modelu prognozowanych przepływów

pieniężnych dla celów wyceny po koszcie zamortyzowanym oraz ujmowania dochodu/utruty wartości. Będzie to znacząca zmiana w porównaniu do obecnie stosowanego modelu straty z tytułu utraty wartości. W okresie trwania kryzysu była ona przedmiotem ostrej krytyki. Zgodnie z propozycją w chwili początkowego ujęcia instrumentu finansowego wycenianego po koszcie zamortyzowanym, przy ocenie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych, jednostka uwzględnia potencjalne straty kredytowe (tj. możliwość niespłacenia długu przez dłużnika) metodą prognozowanego wyniku ważonego prawdopodobieństwem. Zamiast ujmować straty kredytowe w chwili poniesienia (tak jak w modelu poniesionej straty zawartym w MSR 39), jednostka uwzględnia prognozowane przyszłe straty kredytowe w wycenie składnika aktywów w chwili początkowego ujęcia, co powoduje zmniejszenie efektywnej stopy procentowej w okresie użyteczności instrumentu zamiast efektywnej stopy umownej. Wobec tego efektywny zwrot z danego instrumentu obejmowałby wszelkie opłaty, punkty lub koszty transakcji, premie i dyskonta z tytułu zakupu oraz wstępne szacunki prognozowanych strat kredytowych. W okresie użyteczności instrumentu zostanie utworzone konto rezerwy obliczonej jako część prognozowanych strat kredytowych przypadających na dany okres i uwzględnionych w zredukowanej efektywnej stopie procentowej. Jeżeli oczekiwania dotyczące czasu poniesienia i/lub kwoty strat zmienią się w porównaniu ze stanem początkowym, wartość bilansowa składnika aktywów finansowych zostanie niezwłocznie skorygowana o wartość zmiany ujętej w wyniku.

ED 2009/12 proponuje również grupowanie instrumentów w kategorii dla celów sprawozdawczych i opracowywanie informacji w oparciu o dojrzałość instrumentów z uwzględnieniem roku pochodzenia i terminu wymagalności. Proponowane ujawnienia obejmują również uzgodnienie zmian na koncie rezerwowym, opis zasad dokonywania odpisów obowiązujących w jednostce sprawozdawczej oraz informacje o wykorzystaniu wartości szacunkowych i ich zmian, w tym dane i założenia wykorzystywane do szacowania strat kredytowych oraz wyjaśnienia do kwot ujętych w wynik w efekcie zmian tych szacunków.

Uwagi potencjalnych użytkowników oraz członków Expert Advisory Panel wskazały na występowanie znaczących trudności operacyjnych związanych z wdrożeniem i zastosowaniem modelu prognozowanych przepływów pieniężnych oraz spełnieniem wymogów dotyczących ujawniania informacji. Szczególnych trudności przysparza na przykład zastosowanie tego modelu do portfela otwartego (czyli dynamicznego, w którym w całym okresie zmienia się liczba aktywów). Wielu respondentów wyrażało obawę, że oszacowanie prognozowanych strat kredytowych dla portfeli otwartych będzie niemożliwe, ponieważ nie uda się zidentyfikować zmian prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych przypisywanych pierwotnemu składowi aktywów w porównaniu do przepływów przypisywanych do aktywów dodanych do portfela w okresie późniejszym. Inna obawa dotyczyła technologii, ponieważ dane niezbędne do określenia prognozowanych strat kredytowych pochodzą zazwyczaj z systemu ryzyka kredytowego, który nie łączy się z systemem sprawozdawczości finansowej.

W drugiej połowie 2010 roku RMSR i FASB współpracowały przy tworzeniu wspólnego modelu utraty wartości, który sprawdzałby się z perspektywy obu Rad i uwzględniał rozbieżność przyjętych przez nie celów.

Spostrzeżenia

Celem przyjętym przez RMSR w odniesieniu do utraty wartości było doprecyzowanie kwestii ryzyka kredytowego będącego integralną częścią wyceny składnika aktywów finansowych. Zdaniem Rady kwoty ujęte w sprawozdaniu finansowym powinny odzwierciedlać wycenę danego składnika aktywów (tj. przyjętą stopę procentową) z uwzględnieniem strat kredytowych (czasami określaną jako „metoda rachunku zysków i strat”). FASB natomiast dąży do zapewnienia, że saldo rezerwy wystarczy do pokrycia całości prognozowanych strat kredytowych przez pozostały okres użytkowania instrumentu (metodę tę określa się czasami jako „metodę bilansową”).

Zakres wspólnych celów RMSR i FASB umożliwił wydanie suplementu do projektu standardu ED 2009/12 (dalej: Suplement). Opublikowano go w styczniu 2011 roku i zawiera propozycję oddzielenia ujęcia prognozowanych strat

finansowych od wyliczenia efektywnej stopy procentowej w miejsce podejścia zintegrowanego. Propozycja zakłada, że prognozowane straty kredytowe w „dobrym portfelu” ujmuje się (w odniesieniu do całości portfela) w wyższej z następujących wartości: (1) proporcjonalnie do upływu czasu (ujmując prognozowane straty w zależności od wieku i prognozowanym okresie użyteczności portfela) lub (2) strat kredytowych prognozowanych w przewidywalnej przyszłości (tj. w okresie co najmniej 12 miesięcy od daty sprawozdania finansowego). Innymi słowy, pojawi się wymóg tworzenia minimalnej rezerwy w oparciu o „wartość progową” co najmniej tych strat kredytowych, których wystąpienie spodziewane jest w najbliższej przyszłości.

Spostrzeżenia

Rozważania RMSR koncentrują się na implikacjach operacyjnych modelu prognozowanych przepływów pieniężnych dla portfeli „otwartych”. Pierwotne propozycje RMSR krytykowano jako trudne do zastosowania w przypadku portfeli otwartych, będących popularną metodą zarządzania aktywami w wielu instytucjach finansowych. Suplement eliminuje różnice między szacunkiem początkowym prognozowanych strat a zmianami tych szacunków. Nie będzie zatem obowiązku określania, która część kwoty zmiany wartości szacunkowej dotyczy aktywów aktualnie wchodzących w skład portfela, a która – dodanych w okresach późniejszych.

Suplement proponuje również, by w odniesieniu do aktywów „wątpliwych” stosować alternatywny model utraty wartości. W momencie, gdy jednostka przestaje uzyskiwać płatności z tytułu danego składnika aktywów i koncentruje się w zamian na odzyskiwaniu jego wartości, składnik ten przenosi się do „złego portfela”. W tej grupie aktywów ujmuje się od razu całą kwotę prognozowanej straty kredytowej. Suplement nie podaje określonych parametrów decydujących o tym, że dany składnik aktywów jest „zagrożony”, ale wymaga od jednostek, by przy ocenie jego jakości stosowały własne, wewnętrzne zasady zarządzania ryzykiem kredytowym.

Propozycje wymogów prezentacji i ujawniania informacji zawarte są w załączniku do Suplementu. Załącznik nie został opracowany przy udziale RMSR. Przedstawione w nim poglądy wypracowano

na spotkaniu członków RMSR bez udziału FASB. FASB nie omawiała jeszcze kwestii prezentacji i ujawniania informacji dotyczących utraty wartości. Załącznik zawiera propozycję prezentacji odpisów aktualizacyjnych w oddzielnej pozycji rachunku zysków i strat zamiast redukcji przychodów odsetkowych proponowanej w pierwotnej wersji projektu.

Spostrzeżenia

Ujęcie strat kredytowych jako obniżki przychodów odsetkowych w propozycji ED 2009/12 było przedmiotem krytyki wielu instytucji finansowych i niektórych analityków. Uważano, że doprowadzi to do zniekształcenia marży odsetkowej netto przedsiębiorstwa, podstawowego wskaźnika operacyjnego tego typu jednostek. Propozycja RMSR przedstawiona w Suplemencie powinna rozwiązać te obawy.

Załącznik do Suplementu zawiera wiele szczegółowych wymogów dotyczących ujawniania informacji. Propozycje dotyczące ujawniania informacji mają na celu dostarczenie użytkownikom sprawozdania finansowego informacji na temat:

- zmian salda konta rezerwy;
- czynników mogących oddziaływać na wysokość strat kredytowych „dobrego portfela”;
- znaczących zysków lub strat z tytułu zmian szacunków, w szczególności dotyczących określonych portfeli oraz
- obszarów geograficznych;
- procesu zarządzania ryzykiem kredytowym oraz zasad rozróżnienia „dobrego” i „złego” portfela;
- oceny prognozowanych strat przez kierownictwo;
- danych i założeń wykorzystywanych do szacowania strat kredytowych;
- dokładności szacunków strat w porównaniu do strat rzeczywistych (np. testy wsteczne).

Załącznik proponuje też, by ujawniane informacje dotyczące utraty wartości były odpowiednio szczegółowe i odzwierciedlały charakterystykę kredytów danego portfela. Inne propozycje obejmują włączenie przez odniesienie innych publicznie dostępnych oświadczeń w przypadku, gdy wymagane dane umieszczono już wcześniej w innych dokumentach.

Spostrzeżenia

Załącznik proponuje ujawnienie informacji dotyczących konkretnie utraty wartości – nie odnosi się do innych propozycji ujawnień zawartych w ED 2009/12 (np. testów wrażliwości, informacji historycznych i jakości kredytowej aktywów), które nie były jeszcze przedmiotem dyskusji. Po wydaniu Suplementu RMSR podjęła wstępną decyzję, że nie będzie wymagać ujawniania danych historycznych ani przeprowadzania testów wrażliwości. Rada zdecydowała również, że będzie wymagała uzgodnienia zmian aktywów generujących straty przeterminowanych powyżej 90 dni, nieprzeniesionych do „złego” portfela.

Termin nadsyłania uwag dotyczących Suplementu oraz wymogów w zakresie prezentacji i ujawniania informacji minął 1 kwietnia 2011 roku. Rada zamierza wydać ostateczną wersję standardu w trzecim kwartale 2011 roku.

Rachunkowość zabezpieczeń

Model rachunkowości zabezpieczeń MSR 39 jest przedmiotem krytyki jako zbyt skomplikowany i nadmiernie zależny od reguł. Zdaniem wielu użytkowników nowy standard powinien odwoływać się raczej do zasad, które wynikają z konkretnych działań podejmowanych przez jednostki w zakresie zarządzania ryzykiem. Wielu potencjalnych użytkowników wyraziło poparcie dla nowego projektu całkowicie zmieniającego zasady rachunkowości zabezpieczeń jako rozwiązania alternatywnego wobec cząstkowych poprawek do aktualnie obowiązującego modelu.

W toku dyskusji RMSR zdecydowała się zachować podstawowe zarysy modelu rachunkowości zabezpieczeń przedstawione w MSR 39 i zająć się rozwiązaniem istotnych problemów utrudniających jego zastosowanie w praktyce lub eliminujących

strategie zarządzania ryzykiem z zakresu rachunkowości zabezpieczeń.

Projekt dzieli się na dwa etapy: pierwszy ukierunkowany jest na ogólny model rachunkowości zabezpieczeń, drugi zaś koncentruje się na portfelach i skali makro. Dyskusje w ramach pierwszego etapu toczyły się przez cały rok 2010. W grudniu tego roku RMSR wydała projekt standardu ED 2010/13 „Rachunkowość zabezpieczeń” z terminem nadsyłania uwag do 9 marca 2011 roku. Nie rozpoczęto jeszcze prac dotyczących rachunkowości zabezpieczeń portfeli (która zapewne będzie miała największy wpływ na rozliczenia instytucji finansowych).

Zakres

Rada dopuściła możliwość stosowania rachunkowości zabezpieczeń czynników ryzyka związanych z pozycjami finansowymi i niefinansowymi pod warunkiem, że każdy z nich można zidentyfikować i zmierzyć w sposób wiarygodny. Jednostka może na przykład zastosować rachunkowość zabezpieczeń do składnika ryzyka stopy procentowej obligacji korporacyjnej o zmiennej stopie denominowanej w walucie obcej zamiast uwzględnić wszystkie ryzyka (tj. ryzyko stopy procentowej, ryzyko kredytowe, ryzyko kursowe) w pozycji zabezpieczanej. Zapewnia to lepsze dopasowanie instrumentu pochodnego wykorzystywanego do zabezpieczenia przed określonym typem ryzyka do celu zabezpieczenia dla celów rozliczeniowych, co z kolei ogranicza kwotę nieefektywną zabezpieczenia lub „zakłócenia” wyniku.

Spostrzeżenia

Wyznaczenie składnika ryzyka instrumentu finansowego jako pozycji zabezpieczanej nie jest koncepcją nową. MSR 39 dopuszcza takie zastosowanie w odniesieniu do pozycji finansowych. Obecnie jednak nie ma możliwości wyznaczenia składnika pozycji niefinansowej jako pozycji zabezpieczanej. Niektóre typy zabezpieczeń stosowanych przez jednostki niefinansowe (np. spółek lotniczych stosujących zabezpieczenia cenowe paliwa) czy zabezpieczenia transakcji towarowych mogą teraz łatwiej kwalifikować się jako pozycje rachunkowości zabezpieczeń. Brak możliwości wyznaczenia elementów ryzyka pozycji niefinansowych jako pozycji

Spostrzeżenia cd.

zabezpieczanych i wynikająca stąd nieefektywność uwzględniania wszystkich zmian wartości godziwej pozycji zabezpieczanej przy wycenie efektywności zabezpieczenia często powodują, że relacja zabezpieczająca nie mieści się w wymaganym przez MSR 39 przedziale efektywności od 80 do 125%.

MSSF 9 wyeliminował oddzielne zasady rachunkowości dotyczące instrumentów wbudowanych luźno powiązanych z umową zasadniczą w instrumentach hybrydowych. RMSR przeanalizowała konsekwencje tych decyzji w odniesieniu do rachunkowości zabezpieczeń, ponieważ tego rodzaju instrumenty pochodne nie będą już klasyfikowane jako oddzielne instrumenty finansowe kwalifikujące się jako zabezpieczenia. Rada zgodziła się, że nie powinny one w przyszłości kwalifikować się jako instrumenty zabezpieczające. Nowe propozycje jednak poszerzyły kategorię instrumentów zabezpieczających o instrumenty finansowe z kategorii WGPW przy zachowaniu możliwości wyznaczenia instrumentów niepochodnych jako zabezpieczeń ryzyka kursowego.

Rachunkowość zabezpieczania wartości godziwej

W toku dyskusji projektowych RMSR podjęła wstępną decyzję o modyfikacji modelu zabezpieczania wartości godziwej przedstawionego w MSR 39 w taki sposób, by zyski lub straty na instrumentach zabezpieczających były ujmowane w pozostałych całkowitych dochodach („PCD”), podobnie jak w przypadku rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych, nie zaś w formie korekty pozycji zabezpieczanej. Niektórzy potencjalni użytkownicy wyrażają obawy dotyczące potencjalnych wahań wartości kapitału własnego będących skutkiem takiego ujęcia, co z kolei może znacząco zniekształcać współczynnik dźwigni finansowej i przedstawiać niekorzystny obraz wartości aktywów netto jednostki sprawozdawczej. Ze względu na te obawy Rada odwołała tę wstępnie podjętą decyzję. Zamiast tego projekt standardu proponuje, by zarówno efektywna część zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego, jak i korekta wartości godziwej były ujmowane w pozostałych całkowitych dochodach (czyli kompensowane do zera). Podobnie jak w MSR 39 skutki nieefektywności ujmowano

by w wyniku, ale w przeciwieństwie do tego standardu tworzono by oddzielne konto rezerwy na wycenę w formie składnika aktywów lub zobowiązań – odpowiednio do skutków przeszacowania pozycji zabezpieczanej wskutek zmian wartości godziwej związanych z ryzykiem podlegającym zabezpieczeniu.

Ocena efektywności zabezpieczenia

Rada proponuje eliminację prospektywnego, ciągłego testu ilościowego efektywności zabezpieczenia i zastąpienie przedziału efektywności 80-125% oceną, czy w oparciu o poczynione założenia relacja zabezpieczająca da obiektywny rezultat i zminimalizuje prognozowaną nieefektywność (tak aby zabezpieczenie nie było ani za niskie, ani za wysokie w stosunku do zabezpieczanej pozycji) i czy osiągnięty rezultat nie ma charakteru przypadkowego. Nie oznacza to eliminacji obowiązku wyceny i ujmowania nieefektywności w każdym okresie sprawozdawczym.

Spostrzeżenia

Użytkownicy sprawozdań finansowych zgłaszali do RMSR liczne uwagi, z których wynikało, że obecnie stosowany model rachunkowości zabezpieczeń nie jest (choć powinien być) powiązany z procesem zarządzania ryzykiem w firmie. Wobec tego w projekcie standardu kluczowym motywem jest dopasowania strategii, kryteriów i efektywności rachunkowości zabezpieczeń do polityki i procesów zarządzania ryzykiem danej firmy. Jednostki nieposiadające sformalizowanych procesów będą musiały uzupełnić dokumentację i stworzyć narzędzia kontroli i zarządzania ryzykiem by móc zastosować proponowany model rachunkowości zabezpieczeń.

Zabezpieczanie grup pozycji

Pozycja netto kwalifikuje się do rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Zachowano jednak niektóre ograniczenia dotyczące zabezpieczenia przepływów pieniężnych pozycji netto, dla których kompensata pozycji ryzyka wpływa na wynik poszczególnych okresów.

Wartość opcji w czasie

MSR 39 wymaga od jednostki wyznaczenia całości opcji jako instrumentu zabezpieczającego lub wydzielenia jej części składowych, których wartość zależy od upływu czasu i wyznaczenia wyłącznie wartości wewnętrznej opcji jako instrumentu zabezpieczającego. Jednostki często wydzielają składnik opcji o wartości zależnej od upływu czasu i eliminują go z relacji zabezpieczającej, gdyż w przeciwnym razie kwota nieefektywności sprawia, iż relacja zabezpieczająca nie mieści się w przedziale efektywności 80 – 125%. W takiej sytuacji składniki opcji zależne od czasu ujmowane są w wartości godziwej w wyniku, oddzielnie od relacji zabezpieczającej, w której skład wchodzi tylko kwota wartości wewnętrznej opcji.

Projekt proponuje podejście do kwestii zmian wartości opcji w czasie z punktu widzenia składki ubezpieczeniowej. Zgodnie z tym podejściem, zmianę wartości godziwej pozycji zabezpieczanej związanej z transakcją (np. prognozą zakupu lub sprzedaży towaru) w odniesieniu do wartości opcji w czasie ujmuje się w pozostałych całkowitych dochodach i przenosi zgodnie z ogólnymi wymogami, tj. kapitalizuje w pozycji aktywów niefinansowych („korekta podstawowa”) lub w wynik, w chwili kiedy zabezpieczana transakcja oddziałuje na wynik. W przypadku pozycji zabezpieczanych powiązanych z okresem czasu (np. zabezpieczenia posiadanego zapasu towarów na wyznaczony okres) część skumulowanej zmiany wartości godziwej wartości opcji w czasie ujętej w pozostałych całkowitych dochodach w odniesieniu do okresu bieżącego przenosi się na wynik w oparciu o uzasadnione kryteria. Aby uniknąć problemów rachunkowych związanych z niedopasowaniem okresu pozostałego do wymagalności opcji z okresem pozostałym do wymagalności pozycji zabezpieczanej proponuje się wprowadzenie „skorelowanej wartości w czasie”, którą określa się za pomocą wartości opcji w czasie, której podstawowe warunki są ściśle dopasowane do warunków pozycji zabezpieczanej. Wobec tego, jeżeli faktyczna wartość w czasie jest mniejsza niż wartość opcji dokładnie dopasowanej do pozycji zabezpieczanej, kwota ujęta w pozostałych całkowitych dochodach będzie niższa niż zmiana wartości godziwej faktycznej wartości w czasie instrumentu zabezpieczającego oraz wartości w czasie tej „idealnej” opcji.

Prezentacja i ujawnianie

Poza wyżej opisaną zmianą prezentacji zabezpieczeń wartości godziwej Rada zajęła się inną kwestią z zakresu prezentacji dotyczącą braku porównywalności „korekt podstawy”. W przypadku zabezpieczenia przepływów pieniężnych z tytułu bezwarunkowego zobowiązania lub prognozowanej transakcji, której skutkiem będzie ujęcie pozycji niefinansowej jednostka może obecnie samodzielnie zdecydować o korygowaniu kwoty pozycji niefinansowej w chwili początkowego ujęcia (korekta podstawy) o skumulowane zyski i straty z instrumentu zabezpieczającego ujętego w pozostałych całkowitych dochodach. W celu eliminacji braku porównywalności wynikającego z tej możliwości wyboru Rada proponuje obowiązkową korektę podstawy.

Opracowano również propozycję systemu ujawniania działalności zabezpieczającej, nakładającą na jednostkę sprawozdawczą obowiązek ujawnienia:

- (i) strategii zarządzania ryzykiem i jej zastosowania do konkretnego rodzaju ryzyka;
- (ii) skutków działań zabezpieczających dla wartości, rozkładu w czasie i niepewności przyszłych przepływów pieniężnych oraz
- (iii) wpływu rachunkowości zabezpieczeń na sprawozdanie z pozycji finansowej, sprawozdanie z całkowitych dochodów oraz zestawienie zmian w kapitale własnym w podziale na poszczególne typy ekspozycji i zabezpieczeń (zabezpieczenie wartości godziwej, przepływów pieniężnych lub inwestycji netto w podmiocie zagranicznym).

Dane ilościowe obejmują kwoty pieniężne lub inne wielkości (np. baryłki, tony itp.), z jakimi ma do czynienia jednostka w odniesieniu do poszczególnych rodzajów ryzyka podlegających zabezpieczeniu oraz wpływ zabezpieczenia na ekspozycję. Prócz tego będą wymagane informacje jakościowe, takie jak opis i źródła nieefektywności zabezpieczenia.

Projekt standardu zakłada, że część ujawnień może znaleźć się w innym miejscu w raporcie rocznym (np. w uwagach zarządu). W takim przypadku warunkiem kompletności sprawozdania finansowego

jest umieszczenie w nim takich informacji przez odniesienie.

Kompensata

W styczniu 2011 roku RMSR i US FASB wydały projekt standardu ED 2011/1 "Kompensata aktywów i zobowiązań finansowych" dotyczący kompensaty instrumentów finansowych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej. Proponowane zmiany dotyczą przede wszystkim określenia, czy pozycje aktywów i zobowiązań pochodnych dotyczących tego samego partnera handlowego kwalifikują się do kompensaty, ale projektowane kryteria będą dotyczyły również innych przypadków, np. sprawdzenia poprawności kompensaty transakcji lokaty i pożyczki zawartych z tym samym podmiotem.

MSR 32 „Instrumenty finansowe: prezentacja” dopuszcza kompensatę składnika aktywów finansowych ze zobowiązaniem jedynie w przypadku, gdy jednostka posiada ważny tytuł do kompensaty ujętych kwot aktywów i zobowiązań i ma zamiar rozliczyć je w kwocie skompensowanej lub zrealizować jednocześnie. Jednostka musi mieć zamiar rozliczenia tych pozycji w toku normalnej działalności, nie tylko w przypadku upadłości.

W roku kontaktów z potencjalnymi użytkownikami Radzie nie udało się wypracować konsensusu wśród przedstawicieli użytkowników sprawozdania finansowego w odniesieniu do użyteczności prezentowania w sprawozdaniu z sytuacji finansowej informacji w ujęciu brutto in netto dotyczących aktywów i zobowiązań finansowych. Analitycy kredytowi preferują ujawnianie zarówno pozycji brutto, jak i netto (w sprawozdaniu z sytuacji finansowej) oraz ekspozycji brutto (w notach) zarówno po stronie aktywów, jak i zobowiązań finansowych. Analitycy rynku kapitałowego preferują ujmowanie w sprawozdaniu z sytuacji finansowej kwot brutto.

Propozycja Rady wymaga kompensaty składnika aktywów finansowych ze zobowiązaniem (tj. prezentacji jako pojedynczej kwoty netto w sprawozdaniu z sytuacji finansowej) jedynie w przypadku, gdy jednostka posiada bezwarunkowy, prawnie ważny tytuł do kompensaty ujętych kwot aktywów i zobowiązań i ma zamiar rozliczyć je w kwocie skompensowanej lub zrealizować jednocześnie. Oznacza to, że warunkowe prawo kompensaty realizowane tylko pod warunkiem

wystąpienia w przyszłości określonego zdarzenia, np. niewywiązania się z warunków umowy lub upadłości kontrahenta, nie spełnia kryteriów kompensaty. Wobec tego propozycja precyzuje, że „ramowa umowa kompensaty” zawarta między dwiema stronami i dopuszczająca jednorazową kompensatę wszystkich instrumentów finansowych, które obejmuje w przypadku niewywiązania się z warunków lub rozwiązania zawartego kontraktu jest kompensatą warunkową, a zatem nie spełnia przedstawionych warunków. Propozycja jest zatem ściśle powiązana z wytycznymi zawartymi w MSR 32, ale wymaga ujawnienia dodatkowych informacji.

Spostrzeżenia

Obecna wersja US GAAP dopuszcza zwolnienie jednostki posiadającej instrumenty pochodne objęte ramową umową kompensaty z analizy intencji rozliczenia ich w tej formie. Standardy te dopuszczają również kompensatę umów odkupu i odkupu zwrotnego pod warunkiem spełnienia określonych kryteriów (w tym ich realizacji przez tego samego kontrahenta i objęcia ramową umową kompensaty). W efekcie MSSF kwalifikują mniej pozycji do prezentacji netto w porównaniu z US GAAP. Obecnie salda sprawozdania z sytuacji finansowej prezentowane przez banki sporządzające sprawozdania finansowe zgodnie z US GAAP są niższe niż salda prezentowane zgodnie z MSSF. Decyzja o wyłączeniu tytułów warunkowych z prezentacji netto po kompensacie może mieć znaczące skutki z punktu widzenia wskaźników operacyjnych i zarządczych, takich jak kapitał regulacyjny czy dźwignia w przypadku jednostek sporządzających sprawozdania finansowe zgodnie z US GAAP.

Termin nadsyłania uwag do projektu standardu upłynął 28 kwietnia 2011 roku. RMSR zamierza wydać ostateczną wersję standardu do końca trzeciego kwartału 2011 roku.

Projekty odłożone do momentu realizacji zadań o wyższych priorytetach

Instrumenty finansowe o cechach kapitału własnego

RMSR wprowadziła do planu działań na rok 2008 projekt dotyczący instrumentów finansowych o cechach kapitału własnego realizowany we współpracy z FASB. Rady podjęły już wstępną decyzję dotyczącą modelu klasyfikacji w oparciu o sposób rozliczenia przez jednostkę wyemitowanego instrumentu – w aktywach (np. środki pieniężne) lub w we własnych instrumentach kapitałowych (akcje/udziały). Instrumenty rozliczane w aktywach będą generalnie klasyfikowane jako zobowiązania. Instrumenty rozliczane we własnych instrumentach kapitałowych jednostki będą klasyfikowane jako zobowiązania, o ile umowa nie określa kwoty, za jaką wymienia się określoną liczbę udziałów/akcji; w takim przypadku mogą być klasyfikowane w kapitale własnym.

Model proponowany przez Rady jest przedmiotem ogólnej krytyki z powodu braku jednej, wiążącej zasady i trudności w zastosowaniu w przypadku instrumentów nieomówionych szczegółowo w propozycji. Na wspólnym spotkaniu w październiku 2010 roku Rady zdecydowały o usunięciu tego projektu z aktualnego grafiku prac z opcją ponownego zajęcia się nim, gdy pozwolą na to posiadane środki (zapewne po czerwcu 2011 roku).

Podsumowanie

Celem powyższego przeglądu stanu prac nad projektami jest zapoznanie Czytelnika z przyszłymi możliwymi rozwiązaniami w zakresie rachunkowości instrumentów finansowych. Najbliższe lata będą stanowić dla RMSR nie lada wyzwanie, jeżeli weźmie się pod uwagę liczbę projektów planowanych do zakończenia i wdrożenia. Potencjalni użytkownicy powinni zatem uważnie śledzić debaty RMSR dotyczące terminów wejścia w życie tych standardów/projektów, ponieważ ustalając je Rada uwzględni opinie otrzymane w odpowiedzi na wnioski o uwagi dotyczące terminu wejścia w życie oraz okresów przejściowych. Debaty te określą harmonogram prac związanych z wdrożeniem nowych standardów dotyczących instrumentów finansowych i innych związanych z nimi regulacji dla osób sporządzających sprawozdania finansowe.

Firmy znacząco zaangażowane w transakcje z udziałem instrumentów finansowych będą musiały poświęcić sporo zasobów by wdrożyć nowe standardy. Propozycje dotyczące kosztu zamortyzowanego i utraty wartości uwidoczniły występowanie znaczących problemów operacyjnych (w szczególności dotyczących jednostek z sektora usług finansowych). Teraz pozostaje nam oczekiwanie na ocenę trudności wdrożenia ostatecznych wersji standardów. Wprowadzenie nowego modelu klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych w wielu przypadkach doprowadzi do znaczących zmian istniejącego modelu rachunkowości opisanego w MSR 39. Inne projekty, takie jak propozycje dotyczące ujawniania informacji o transferach i ciągłości zaangażowania oraz jednostkach skonsolidowanych i nieskonsolidowanych może się początkowo wydawać mniej istotny, ale również może wymagać zaangażowania znaczących sił i środków do gromadzenia i przetwarzania niezbędnych danych.

Dlatego bieżąca informacja o działaniach RMSR i lepsza znajomość wymagań związanych z wprowadzeniem nowych standardów mogą ułatwić firmie planowanie działań związanych z ich wdrożeniem. Dodatkowe informacje można uzyskać od specjalistów Deloitte oraz na naszej stronie internetowej www.deloitte.com/pl.

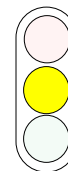
Załącznik:

Wspólne prace RMSR i FASB

Klasyfikacja i wycena aktywów finansowych

Ocena stopnia zbieżności

Poniższa tabela zawiera zestawienie podobieństw i różnic między podejściem RMSR i FASB do kwestii klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych. Podejście RMSR przedstawia MSSF 9. Podejście FASB zaprezentowano w propozycji standardu ASU Accounting for Financial Instruments and Revisions to the Accounting for Derivative Instruments and Hedging Activities. FASB weryfikuje obecnie propozycje zawarte w ASU z uwzględnieniem zebranych opinii i uwag, w związku z czym niektóre zostały już zmodyfikowane, a modyfikacji pozostałych można się spodziewać w najbliższym czasie.

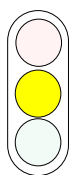
Temat	Standard RMSR	Propozycja FASB
Kategorie aktywów finansowych	Docelowo trzy kategorie aktywów finansowych : 1. wyceniane w wartości godziwej przez wynik (WGPW), 2. wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody (WGPPCD; możliwość wyboru dla określonych instrumentów kapitałowych), 3. wyceniane po koszcie zamortyzowanym (wymagane dla określonych instrumentów dłużnych).	Docelowo cztery kategorie aktywów finansowych : 1. wyceniane w wartości godziwej przez dochód netto (WGPDN), 2. wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody (WGPPCD; kwalifikujące się instrumenty dłużne), 3. wyceniane po koszcie zamortyzowanym (dla określonych kredytów), 4. wyceniane w wartości wykupu (wymagane dla określonych instrumentów podlegających wykupowi).
Kryteria wyceny po koszcie zamortyzowanym	Składnik aktywów finansowych wyceniamy po koszcie zamortyzowanym, jeżeli spełnia oba poniższe kryteria: 1. Model działalności – celem działalności jednostki jest utrzymywanie aktywów w celu pozyskania umownych przepływów pieniężnych. 2. Charakterystyka przepływów pieniężnych – umowne przepływy pieniężne danego składnika aktywów stanowią spłatę kapitału i odsetek.	Wycena po koszcie zamortyzowanym dotyczy aktywów finansowych, wobec których firma stosuje strategię zarządzania w celu pozyskania umownych przepływów pieniężnych poprzez udzielanie pożyczek lub finansowanie klientów. Jest to znacząca zmiana w porównaniu z propozycją ASU, w ramach której ten sposób wyceny ograniczał się do aktywów finansowych sklasyfikowanych jako krótkoterminowe należności handlowe. Jednostka musi również dokonać oceny charakterystyki przepływów pieniężnych danego instrumentu, to kryterium nie było jeszcze jednak przedmiotem debaty.
Kryteria klasyfikacji jako WGPPCD	W chwili początkowego ujęcia jednostka może zdecydować o klasyfikacji inwestycji kapitałowych jako WGPPCD. Decyzja jest nieodwołalna. Zrealizowane i niezrealizowane zyski i straty na aktywach w tej kategorii wykazywane są w PCD z wyjątkiem dochodu z dywidendy, który wykazuje się w wyniku, chyba że jednoznacznie stanowi on odzyskanie części kosztów inwestycji.	Ten sposób wyceny dotyczy aktywów finansowych zarządzanych zgodnie z zasadami działalności inwestycyjnej nastawionej na zarządzanie ryzykiem (stopy procentowej, płynności) i maksymalizację zwrotu ogółem. Podstawowym celem działalności inwestycyjnej jednostki jest zarządzanie wolnymi środkami i inwestowanie ich przy jednoczesnej maksymalizacji zwrotu z powiązanych aktywów finansowych. Jednostka musi również dokonać oceny charakterystyki przepływów pieniężnych danego instrumentu, to kryterium nie było jeszcze jednak przedmiotem debaty. Kwoty sklasyfikowane w PCD zostaną przeniesione na wynik w chwili ujęcia składnika aktywów finansowych.

Temat	Standard RMSR	Propozycja FASB
Kryteria klasyfikacji jako WGPW/WGPDN	Wycena w WGPW jest obowiązkowa dla pozycji, które nie spełniają założeń modelu działalności i charakterystyki przepływów pieniężnych warunkujących kwalifikację do wyceny po koszcie zamortyzowanym oraz w przypadku instrumentów kapitałowych, dla których nie wybrano opcji wyceny w WGPPCD.	Wycena w WGPDN dotyczy instrumentów przeznaczonych do obrotu lub sprzedaży (np. aktywów finansowych kupowanych i sprzedawanych dla osiągnięcia krótkoterminowych zysków oraz kredytów przeznaczonych do sprzedaży w niedalekiej przyszłości). Wycena ta obowiązuje również w odniesieniu do aktywów finansowych niespełniających kryterium charakterystyki przepływów pieniężnych. To kryterium nie było jeszcze jednak przedmiotem dyskusji.
Inwestycje kapitałowe	Inwestycje kapitałowe wykazuje się w wartości godziwej, zaś zmiany wartości godziwej ujmuje się w wyniku z wyjątkiem przypadków inwestycji nieodwracalnie sklasyfikowanych przez jednostkę jako WGPPCD w momencie początkowego ujęcia.	Instrumenty kapitałowe wykazuje się w wartości godziwej, której zmiany ujmowane są w wyniku, z wyjątkiem określonych instrumentów podlegających wykupowi, które wykazuje się w wartości wykupu, a jej zmiany ujmuje się w wyniku. Z przyczyn praktycznych FASB rozważa dopuszczenie wyjątków dla niezbywalnych papierów wartościowych posiadanych przez jednostki sektora niepublicznego.
Pochodne instrumenty wbudowane w hybrydowych aktywach finansowych	Unieważniono wytyczne dotyczące wbudowanych instrumentów pochodnych zawarte w MSR 39 (z wyjątkiem hybrydowych aktywów finansowych nieobjętych MSSF 9 – jak np. należności z tytułu leasingu finansowego). Wobec tego nie będą one oddzielane od zasadniczego składnika aktywów finansowych i rozliczane jako niezależne instrumenty pochodne.	Hybrydowe umowy finansowe, z których obecnie wydziela się instrumenty wbudowane i rozlicza się osobno zgodnie s ASC 18 (dawniej FASB Statement No. 133, Accounting for Derivative Instruments and Hedging Activities) będą wyceniane w WGPDN. Wymóg wydzielenia wbudowanych instrumentów pochodnych z instrumentów hybrydowych niewchodzących w zakres propozycji ASU nie zostanie jednak wyeliminowany. Jednostka może sklasyfikować finansową umowę hybrydową spełniającą kryteria klasyfikacji WGPPCD i zawierającą wbudowany instrument pochodny, który nie wymaga wydzielenia jako WGPPCD. FASB nie omawiała jeszcze tej kwestii szczegółowo.
Opcja wartości godziwej (OWG)	OWG zachowuje się w odniesieniu do aktywów finansowych , ale możliwość jej wykorzystania jest ograniczona do przypadków, gdy klasyfikacja w wartości godziwej eliminuje lub znacząco redukuje niedopasowanie księgowo; decyzja o wyborze OWG w chwili początkowego ujęcia jest nieodwracalna.	Propozycja ASU nie zawiera jednoznacznej opcji wartości godziwej. FASB nie omawiała jeszcze tej kwestii szczegółowo.
Reklasyfikacja	Wymagana w stosunku do aktywów finansowych w przypadku zmiany modelu działalności dotyczącego tych aktywów. Oczekuje się, że zmiany tego rodzaju będą rzadkością.	Niedopuszczalna.

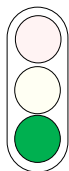
Klasyfikacja i wycena zobowiązań finansowych

Ocena stopnia zbieżności

Poniższa tabela zawiera zestawienie podobieństw i różnic między podejściem RMSR i FASB do kwestii klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych. Podejście RMSR przedstawia standard MSSF 9 opublikowany w październiku 2010 roku. Podejście FASB zaprezentowano w propozycji standardu ASU Accounting for Financial Instruments and Revisions to the Accounting for Derivative Instruments and Hedging Activities. Jak już wspomniano, propozycja FASB jest obecnie modyfikowana w ramach modyfikacji projektu dotyczącego instrumentów finansowych.

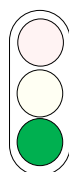
Temat:	Standard RMSR	Propozycja FASB
Kategorie zobowiązań finansowych	<p>Docelowo trzy kategorie zobowiązań finansowych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. WGPW (obowiązkowa dla zobowiązań handlowych i pochodnych), 2. wycenianych w wartości godziwej, gdzie zmiany przypisywane ryzyku kredytowemu ujmowane są w pozostałych całkowitych dochodach, zaś pozostałe zmiany w wyniku (obowiązkowa dla zobowiązań finansowych, które firma zdecydowała się wyceniać w wartości godziwej w ramach opcji wartości godziwej), 3. wyceniane po koszcie zamortyzowanym (obowiązkowa dla określonych instrumentów dłużnych). 	<p>Docelowo dwie kategorie zobowiązań finansowych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. wyceniane w wartości godziwej przez dochód netto (WGPDN) – kategoria „domyślna”, 2. wyceniane po koszcie zamortyzowanym (możliwość wyboru dla kwalifikujących się zobowiązań i krótkoterminowych zobowiązań i należności).
Kryteria wyceny po koszcie zamortyzowanym	<p>Zobowiązanie finansowe wycenia się po koszcie zamortyzowanym, jeżeli nie jest przeznaczone do obrotu, a jednostka nie zdecydowała się na wykorzystanie opcji wartości godziwej.</p>	<p>Podstawowy atrybut wyceny zobowiązań finansowych. Ogólne kryteria klasyfikacji zobowiązań finansowych są takie same, jak w przypadku aktywów finansowych. FASB musi jeszcze sprecyzować sposób stosowania tych kryteriów wobec zobowiązań finansowych.</p>
Kryteria wyceny w WGPPCD	<p>Taka kategoria wyceny zobowiązań finansowych nie istnieje. Wykorzystanie opcji wartości godziwej wymagałoby ujęcia zmian wartości godziwej przypisywanych ryzyku kredytowemu w PCD nie w wyniku, chyba że taka zmiana zwiększałaby niedopasowanie księgowe.</p>	<p>Taka kategoria wyceny zobowiązań finansowych nie istnieje. Kryteria klasyfikacji zobowiązań finansowych są takie same, jak w przypadku aktywów finansowych. Ponieważ jednak WGPPCD ogranicza się do działalności inwestycyjnej, zobowiązania finansowe nie kwalifikują się do tej kategorii.</p>
Pochodne instrumenty wbudowane w hybrydowych zobowiązaniach finansowych	<p>Utrzymano regulacje dotyczące hybrydowych zobowiązań finansowych zawarte w MSR 39. Wobec tego pochodne instrumenty wbudowane luźno związane ze zobowiązaniem zasadniczym nie będą oddzielane i rozliczane jako niezależne instrumenty pochodne.</p>	<p>Hybrydowe umowy finansowe, z których obecnie wydziela się instrumenty wbudowane i rozlicza osobno zgodnie z ASC 18 (dawniej FASB Statement No. 133, Accounting for Derivative Instruments and Hedging Activities) będą wyceniane w całości w wartości godziwej, zaś zmiany tej wartości będą ujmowane w wyniku. Wymóg wydzielenia wbudowanych instrumentów pochodnych z instrumentów hybrydowych niewchodzących w zakres propozycji ASU nie zostanie jednak wyeliminowany.</p> <p>FASB nie omawiała jeszcze tej kwestii szczegółowo.</p>
Opcja wartości godziwej	<p>Została zachowana dla zobowiązań finansowych spełniających następujące warunki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • klasyfikacja do wyceny w wartości godziwej eliminuje lub znacząco zmniejsza niedopasowanie księgowe, • jednostka zarządza grupą instrumentów finansowych i wycenia je w oparciu o wartość godziwą, • zobowiązanie obejmuje określone typy wbudowanych instrumentów pochodnych. <p>Zmiany wartości godziwej z wyjątkiem zmian przypisywanych własnemu ryzyku kredytowemu jednostki ujmuje się w wyniku. Nie ma możliwości przeniesienia kwot ujętych w pozostałych całkowitych dochodach.</p>	<p>Propozycja ASU nie zawiera jednoznacznej opcji wartości godziwej.</p> <p>FASB nie omawiała jeszcze tej kwestii szczegółowo.</p>

Ujawnienia dotyczące zaprzestania ujmowania

Ocena stopnia zbieżności

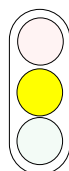
W roku 2010 RMSR podjęła decyzję, że w najbliższym czasie skupi się na dopracowaniu i ujednoczeniu wymogów dotyczących ujawniania informacji w odniesieniu do umów pozabilansowych, w związku z czym projekt standardu regulującego zaprzestania ujmowania został odroczony. Wydany niedawno przez RMSR projekt wymogów dotyczących ujawniania informacji w odniesieniu do zaprzestania ujmowania jest bardzo zbliżony do wymogów ASC 860 z jednym znaczącym wyjątkiem: RMSR nie przedstawia wymogów ujawniania informacji o obsłudze aktywów i zobowiązań zawartych w US GAAP.

Wycena w wartości godziwej

Ocena stopnia zbieżności

RMSR i FASB wspólnie przygotowały standard dotyczący wyceny w wartości godziwej. Ostateczna wersja standardu będzie w zasadzie identyczna w obu systemach, z jednym znaczącym wyjątkiem: US GAAP wykorzystuje wartość aktywów netto (NAV) jako miernik wartości godziwej udziałów w alternatywnych funduszach inwestycyjnych. RMSR obawiała się, że w przypadku MSSF nie sprawdzi się to ze względu na brak wytycznych rachunkowych dla firm inwestycyjnych. Wytyczne takie istnieją w US GAAP i obejmują sposoby określenia NAV.

Konsolidacja

Ocena stopnia zbieżności

Oczekuje się, że RMSR wyda zmodyfikowany standard konsolidacyjny na w połowie 2011 roku. W drugim kwartale tegoż roku powinien ukazać się projekt standardu konsolidacyjnego dla spółek inwestycyjnych. Przedstawiciele FASB uczestniczyli w spotkaniach RMSR poświęconych temu projektowi. FASB zamierza wydać własny projekt standardu. FASB podjęła decyzję o odejściu od projektu RMSR w kilku obszarach. Obecnie US GAAP rozróżniają między „voting interest entities” a „variable interest entities” (gdzie poziom kapitalizacji jednostek o udziale zmiennym nie musi wystarczać do sfinansowania bieżącej działalności albo gdzie udziały ekonomiczne inwestorów są nieproporcjonalne do praw głosu). FASB podjęła decyzję o utrzymaniu osobnych modeli konsolidacji dla tych jednostek. FASB nie planuje modyfikacji istniejących wytycznych dla voting interest entities, a zatem nie zamierza uwzględnić możliwości dopuszczonej przez MSSF 10, że jednostka może posiadać faktyczną kontrolę nad inną jednostką, chociaż nie posiada większości praw głosu. Innymi słowy, w ramach MSSF 10, posiadanie przez jednostkę mniej niż 50% praw głosu może oznaczać możliwość sprawowania kontroli, jeżeli inni udziałowcy posiadają jeszcze mniej praw głosu. W odniesieniu do variable interest entities FASB zamierza zaproponować wytyczne zbliżone do projektu standardu RMSR do oceny, czy dana jednostka podejmująca decyzje jest decydującym, czy agentem.

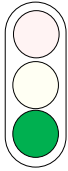
FASB zamierza zaproponować spółkom inwestycyjnym kryteria zbliżone do propozycji standardu RMSR. Jest jednak pewien aspekt, który odróżnia ją od koncepcji RMSR. FASB zamierza zaproponować, by przy konsolidacji nieinwestycyjnej jednostki dominującej ze spółką inwestycyjną była możliwość stosowania rachunkowości wartości godziwej w odniesieniu do inwestycji spółki inwestycyjnej. RMSR nie zamierza wprowadzić takiej możliwości.

Poniższa tabela przedstawia porównanie decyzji podjętych przez RMSR w stosunku do projektu standardu i bieżących wytycznych konsolidacyjnych zawartych w US GAAP w odniesieniu do branży usług finansowych.

Temat	Standard RMSR	Propozycja FASB
Kryteria podejmowania decyzji o konsolidacji	Ogólny standard regulujący kwestie konsolidacji w odniesieniu do wszystkich jednostek w oparciu o kryterium kontroli (zdefiniowanej jako zdolność kierowania działaniami innej jednostki w celu uzyskania zwrotu na rzecz jednostki sprawozdawczej).	Oddzielne modele konsolidacji dla (i) voting interest entities w oparciu o kontrolę praw głosu/podejmowania decyzji i (ii) variable interest entities w oparciu o kontrolę wraz z potencjalnie znaczącymi udziałami finansowymi.

Temat	Standard RMSR	Propozycja FASB
Prawo weta	<p>Posiadanie prawa weta może wskazywać, czy jednostka podejmująca decyzję jest agentem (patrz niżej). Prawa weta, którymi dysponuje jedna strona wskazują na istnienie relacji pośrednictwa, zaś posiadane przez wiele stron – nie, a zatem konieczne jest uwzględnienie dodatkowych czynników.</p>	<p>W przypadku voting interest entities zdolność jednostek posiadających zwykłą większość głosów do realizacji prawa weta może obalić założenie o sprawowaniu kontroli przez jednostkę podejmującą decyzje. W przypadku variable interest entities prawo weta musi być wykonalne przez jedną stronę wraz z jej spółkami zależnymi i faktycznymi agentami by obalić założenie o sprawowaniu kontroli.</p>
Relacje pośrednictwa	<p>Ocena, czy dana jednostka jest agentem, czy decydem opiera się o charakter i rodzaj relacji obejmującej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • upoważnienie jednostki do podejmowania decyzji, • prawa przysługujące innym stronom, • wynagrodzenie jednostki podejmującej decyzje oraz • stopień narażenia jednostki dominującej na zmienność zwrotów ze względu na inne udziały posiadane w danej jednostce. <p>Zmienność zwrotów powiązana z wynagrodzeniem płatnym na rzecz jednostki nie musi koniecznie oznaczać, że dana jednostka jest głównym decydem.</p>	<p>W przypadku voting rights entities zdolność jednostki do zastąpienia „agenta” zwykłą większością głosów przeważa nad założeniem dotyczącym kontroli przez „agenta”. W przypadku variable interest entities opłat na rzecz „agenta” nie uznaje się za udziały zmienne pod warunkiem spełnienia wszystkich niżej wymienionych kryteriów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opłaty te są proporcjonalne do nakładu pracy koniecznego dla zrealizowania usługi, • opłaty mają ten sam poziom pierwszeństwa, co zobowiązania operacyjne jednostki, • „agent” i jednostki z nim powiązane nie mają innych udziałów w jednostce, narażających ją na większą od nieznaczonej kwotę prognozowanych strat lub oczekiwanych zwrotów rezydualnych, • umowa oparta jest o standardowe warunki wynegocjowane na zasadach rynkowych, • wysokość opłat jest nieznaczone w porównaniu do wyników działalności jednostki, • opłaty powinny pokryć nieznaczone kwotę zmienności dotyczącej wyników działalności jednostki.
Kryteria dotyczące spółki inwestycyjnej	<p>Kryteria kwalifikacji jednostki jako spółki inwestycyjnej obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cel działalności, • działalność inwestycyjną, • strategię zbycia, • własność jednostek uczestnictwa, • łączenie funduszy, • wykorzystanie wartości godziwej w sprawozdawczości wewnętrznej i zewnętrznej. <p>Proponowane wyłączenie z konsolidacji spółki inwestycyjnej nie dotyczy jednostki dominującej takiej spółki (np. zarządzającej funduszami), chyba że również spełnia ona kryteria kwalifikacji jako spółka inwestycyjna. Wobec tego jednostka zarządzająca inwestycją niespełniająca tych kryteriów konsoliduje zarówno swoje fundusze, jak i fundusze jednostek kontrolowanych przez te fundusze.</p>	<p>Kryteria kwalifikacji jednostki jako spółki inwestycyjnej obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> • działalność inwestycyjną, • własność jednostek uczestnictwa, • łączenie funduszy, • jednostkę sprawozdawczą. <p>Jednostki dominujące, które mają obowiązek konsolidacji spółek inwestycyjnych mogą stosować rachunkowość wartości godziwej stosowaną przez takie jednostki na poziomie jednostki dominującej.</p>

Utrata wartości

Ocena stopnia zbieżności

Propozycje RMSR dotyczące utraty wartości ujęte w projekcie standardu z listopada 2009 roku „Koszt zamortyzowany i utrata wartości” znacząco różniły się od propozycji FASB. Różnice te obejmowały kwestie podstawowe, takie jak zakres i główny cel.

Celem głównym RMSR w przypadku utraty wartości jest uwzględnienie szacunkowych strat kredytowych w efektywnej stopie procentowej danego składnika aktywów w oparciu o pogląd, że ryzyko kredytowe jest nieodłącznym składnikiem wyceny instrumentu finansowego. Celem głównym FASB w odniesieniu do utraty wartości jest zapewnienie odpowiedniej wysokości rezerwy na przyszłe oczekiwane straty.

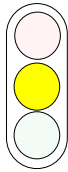
Obie Rady uzgodniły te różnice w propozycjach zawartych we wspólnym Suplemencie opublikowanym w styczniu 2011 roku (szczegółowe informacje przedstawiono wyżej w części poświęconej utracie wartości). FASB nie przegłosowała jeszcze propozycji RMSR dotyczących prezentacji i ujawniania informacji, zawartych w załączniku do Suplementu przygotowanym samodzielnie przez RMSR.

Rachunkowość zabezpieczeń

Ocena stopnia zbieżności

Poniższa tabela zawiera zestawienie podobieństw i różnic między podejściem RMSR i FASB do kwestii rachunkowości zabezpieczeń.

Tabela ta jest odzwierciedleniem projektu standardu RMSR oraz podejścia FASB opisanego w propozycji ASU. Warto również zauważyć, że w lutym FASB wydała materiał do dyskusji “Discussion Paper - Invitation to Comment - Selected Issues about Hedge Accounting” z prośbą o wnioski i uwagi wszystkich zainteresowanych stron w odniesieniu do propozycji RMSR dotyczących rachunkowości zabezpieczeń.

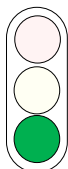

Temat	Standard RMSR	Propozycja FASB
Ryzyko podlegające zabezpieczeniu	RMSR proponuje dopuszczenie zastosowania rachunkowości zabezpieczeń czynników ryzyka związanych zarówno z pozycjami finansowymi (np. ryzyko porównywalnej stopy procentowej, ryzyko kursowe, ryzyko kredytowe) i niefinansowymi pod warunkiem, że każdy z nich można osobno zidentyfikować i wiarygodnie zmierzyć.	Propozycja ASU utrzymuje obecne postanowienie US GAAP (ASC 815) umożliwiające jednostce przypisanie zabezpieczeń pozycji finansowych określonym typom ryzyka (np. ryzyku porównywalnej stopy procentowej, ryzyku kursowemu, ryzyku kredytowemu).
Granica efektywności zabezpieczenia	Relacja zabezpieczająca musi dać obiektywny skutek i zminimalizować prognozowaną nieefektywność oraz zapewnić pozbawioną cech przypadkowości kompensatę.	O uzasadnionej efektywności.
Sposoby oceny efektywności	Rodzaj oceny (jakościowa lub ilościowa) zależy od specyfiki relacji zabezpieczającej i potencjalnych źródeł nieefektywności. Cel zarządzania ryzykiem danej jednostki w odniesieniu do danego zabezpieczenia musi być powiązany ze strategią zarządzania ryzykiem. Ocena efektywności będzie zatem mocno uzależniona od wewnętrznych procesów i dokumentacji zarządzania ryzykiem w jednostce.	Zwykle wymagana jest wyłącznie ocena jakościowa; może zająć jednak konieczność dokonania również oceny ilościowej, jeżeli ta pierwsza nie przyniosła rozstrzygnięcia.

Temat	Standard RMSR	Propozycja FASB
Częstotliwość oceny efektywności zabezpieczeń	W chwili rozpoczęcia i na bieżąco.	Wyłącznie w chwili rozpoczęcia, chyba że w związku ze zmianą okoliczności występuje gwarancja ponownej oceny.
Oceny efektywności bez przyjętej granicy nieefektywności	RMSR nie dopuszcza zastosowania takich technik. Zachowany jest wymóg oceny efektywności i wyceny.	Nie dopuszcza się stosowania „metody skrótowej” ani „dopasowania warunków podstawowych”. Obecnie US GAAP dopuszczają założenie braku nieefektywności dla określonych relacji zabezpieczających przy pełnym dopasowaniu wszystkich podstawowych warunków instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej. Dodatkowo dla pewnego typu zabezpieczeń ryzyka stopy procentowej, pod warunkiem spełnienia różnorodnych kryteriów, jednostka może przyjąć brak nieefektywności zabezpieczenia (technikę tę określa się mianem „metody skrótowej”).
Model rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	Zmiany wartości godziwej ryzyka stanowiącego przedmiot zabezpieczenia ujmuje się w oddzielnej pozycji w sprawozdaniu z sytuacji finansowej zamiast korekty pozycji zabezpieczanej. Część efektywna relacji zabezpieczającej jest nadal ujmowana w pozostałych całkowitych dochodach (przy nettowaniu do zera).	Utrzymanie wymogów ASC 815 dotyczących przeszacowania pozycji zabezpieczanej celem uwzględnienia zmian wartości ryzyka poddanego zabezpieczeniu, ujmowanego w wyniku.
Wartość opcji w czasie	Zmiany wartości godziwej wartości opcji w czasie, kiedy wartość wewnętrzna opcji stanowi instrument zabezpieczający, odroczone są w PCD i przenoszone na wynik w następujący sposób: <ul style="list-style-type: none"> w przypadku pozycji zabezpieczanej powiązanej z transakcją przeniesienie odbywa się na zasadach ogólnych (np. kapitalizacja w pozycji aktywów niefinansowych („korekta podstawy”) lub przeniesienie na wynik, jeżeli oddziałuje na niego transakcja stanowiąca przedmiot zabezpieczenia). W przypadku pozycji zabezpieczanych związanych z okresem, część odpowiadająca okresowi bieżącemu, określona na racjonalnej podstawie, podlega przeniesieniu na wynik. 	Utrzymanie obecnie obowiązujących przepisów US GAAP. Jeżeli zabezpieczeniem jest wartość wewnętrzna opcji, wartość opcji w czasie ujmuje się w wyniku; jeżeli zaś wartość opcji w czasie stanowi część relacji zabezpieczającej, jednostka może ująć ją jako pozycję odroczoną w PCD pod warunkiem spełnienia określonych kryteriów. Szczególne przypadki zabezpieczeń przepływów pieniężnych, kiedy instrument zabezpieczający to opcja, kwalifikują się do zastosowania „metody skrótowej” przy ocenie efektywności zabezpieczenia. W takich przypadkach wszelkie zmiany wartości godziwej opcji (w tym wartości opcji w czasie) ujmuje się w PCD i przenosi na wynik w okresach, w których prognozowana transakcja stanowiąca przedmiot zabezpieczenia oddziałuje na wynik.
Rezygnacja z relacji zabezpieczającej	Nie dopuszcza się rezygnacji z relacji zabezpieczającej, jeżeli nadal są spełnione kryteria kwalifikacji. Ponowne bilansowanie relacji zabezpieczającej (zmiany wag przypisanych pozycji zabezpieczanej i instrumentowi zabezpieczającemu) dopuszczalne są pod warunkiem, że cel zarządzania ryzykiem danego zabezpieczenia nie uległ zmianie.	Jednostka nie może zrezygnować z relacji zabezpieczającej po jej utworzeniu; jednostka może jednak kompensować instrument pochodny w celu zakończenia relacji zabezpieczającej.

Kompensata

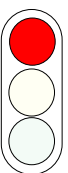
Ocena stopnia zbieżności

RMSR i FASB prowadzą wspólne prace dotyczące kompensaty aktywów i zobowiązań finansowych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, a więc propozycje zawarte w świeżo wydanym projekcie standardu RMSR są odzwierciedleniem wspólnie podjętych decyzji. Celem jest eliminacja podstawowych różnic między US GAAP a MSSF dotyczących tego obszaru, a sprowadzających się do tego, że US GAAP dopuszcza kompensatę pozycji pochodnych objętym warunkowym tytułem kompensaty (np. w ramach ramowych umów kompensaty ISDA), zaś MSSF – nie.

Instrumenty finansowe o cechach kapitału własnego

Ocena stopnia zbieżności

Obie Rady uzgodniły, że debaty nad tym projektem zostaną odłożone na późniejsze miesiące 2011 roku. Wobec tego utrzymują się obecnie występujące różnice wymogów między MRS 32 a ASC 480. Wymogi US GAAP są znacznie bardziej skomplikowane od wymogów MSSF.

Temat	Standard RMSR	Propozycja FASB
Dług zamienny – wydzielenie opcji konwersji	Wymóg wydzielenia opcji konwersji (w kapitale własnym lub jako zobowiązania pochodnego) obowiązuje bezwyjątkowo.	Opcja konwersji podlega wydzieleniu tylko w pewnych okolicznościach.
Dług zamienny – konwersja na kapitał własny na warunkach pierwotnych	Konwersja długu zamiennego zgodnie z warunkami pierwotnymi, które przewidywały ujęcie opcji konwersji w kapitale własnym, nie powoduje powstania zysku ani straty.	Konwersja długu zamiennego zgodnie z warunkami pierwotnymi powoduje niekiedy powstanie zysku lub straty.
Dług zamienny – przedterminowe umorzenie	Jednostki alokują wynagrodzenie płatne przy umorzeniu lub odkupie między elementy kapitału własnego i zobowiązań według tej samej metody, jaką stosowały przy pierwotnej alokacji wpływów z emisji instrumentu między zobowiązania i kapitał własny w momencie początkowego ujęcia (tj. wartość godziwa zapłaconego wynagrodzenia jest w pierwszym rzędzie alokowana do zobowiązań, a jej wartość końcowa jest przypisywana do pozycji odkupu elementu kapitału własnego).	US GAAP (z pewnymi wyjątkami) nie wymaga generalnie wydzielenia składnika kapitału własnego. Wobec tego w sytuacji przedwczesnego umorzenia jednostki nie alokują wpływów między pozycje zadłużenia i kapitału własnego. Zamiast tego jednostki zaprzestają ujmowania danego instrumentu i ujmują zysk lub stratę w wyniku dzieląc je między bieżącą wartość bilansową i wpływy z wykupu.
Dług zamienny – alternatywne metody rozliczania po konwersji	Bezwzględny wymóg wydzielenia opcji konwersji. Ogólnie emitent nie może klasyfikować opcji konwersji jako kapitału własnego i rozlicza opcję konwersji jako wbudowany instrument pochodny luźno związany z umową zasadniczą.	Obowiązek wydzielenia opcji konwersji w formie wbudowanego instrumentu pochodnego, chyba że na emitencie nie da się wymusić rozliczenia w środkach pieniężnych.

Temat	Standard RMSR	Propozycja FASB
Obowiązek emisji zmiennej liczby udziałów/akcji	Rozlicza się jako zobowiązania.	<p>Rozlicza się jako kapitał własny, chyba że w momencie emisji wartość pieniężna obligacji opiera się wyłącznie lub głównie o dowolne z poniższych kryteriów:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) ustaloną kwotę pieniężną znaną w momencie emisji, b) zmiany innych czynników niż wartość godziwa akcji/udziałów emitenta, c) zmiany odwrotnie proporcjonalne do zmian wartości godziwej akcji/udziałów emitenta.
Instrumenty pochodne indeksowane do i potencjalnie rozliczane w instrumentach kapitałowych jednostki zdolnej do ich kompensaty w akcjach/udziałach	Rozlicza się jako aktywa lub zobowiązania.	Z wyjątkiem opcji put i kontraktów odkupu forward klasyfikowane w kapitale własnym, chyba że emitenta nie można zmusić do rozliczenia w środkach pieniężnych.

MSSF które jeszcze nie weszły w życie albo nie zostały jeszcze zatwierdzone przez UE

Nazwa Standardu	Tytuł	Obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się (lub później)	Zatwierdzony* lub oczekuje się zatwierdzenia (wg raportu EFRAG z dnia 7 czerwca 2011)
MSSF 9 (listopad 2009)	Instrumenty finansowe	1 styczeń 2013	nie określono jeszcze terminu
MSSF 10 (maj 2011)	Skonsolidowane sprawozdania finansowe	1 styczeń 2013	nie określono jeszcze terminu
MSSF 11 (maj 2011)	Wspólne ustalenia umowne	1 styczeń 2013	nie określono jeszcze terminu
MSSF 12 (maj 2011)	Ujawnienia na temat zaangażowania w inne jednostki	1 styczeń 2013	nie określono jeszcze terminu
MSSF 13 (maj 2011)	Wycena wartości godziwej	1 styczeń 2013	nie określono jeszcze terminu
Znowelizowany MSR 27 (maj 2011)	Jednostkowe sprawozdania finansowe	1 styczeń 2013	nie określono jeszcze terminu
Znowelizowany MSR 28 (maj 2011)	Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych oraz wspólne przedsięwzięcia	1 styczeń 2013	nie określono jeszcze terminu
Zmiany do MSSF 7 (październik 2010)	Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji	1 lipiec 2011	III kwartał 2011
Zmiany do MSSF 1 (grudzień 2010)	Ciężka Hiperinflacja i usunięcie sztywnych terminów dla stosujących MSSF po raz pierwszy	1 lipiec 2011	I kwartał 2012
Zmiany do MSR 12 (grudzień 2010)	Podatek odroczony: realizacja aktywów	1 styczeń 2012	I kwartał 2012

Przydatne linki

MSSF

www.deloitte.com/pl/MSSF

Publikacje i aktualne informacje dotyczące **MSSF**.

www.iasplus.com

Na tej stronie można znaleźć aktualne informacje dotyczące zmian w MSSF i interpretacjach oraz praktyczne materiały źródłowe.

www.iasb.org

Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (**RMSR**)

www.ifac.org

Międzynarodowa Federacja Księgowych (**IFAC**)

Polskie Standardy Rachunkowości

www.mf.gov.pl

Ministerstwo Finansów

www.kpwig.gov.pl

Komisja ds. Papierów Wartościowych i Giełd

www.kibr.org.pl

Krajowa Izba Biegłych Rewidentów

www.skwp.org.pl

Stowarzyszenie Księgowych w Polsce

US GAAP

www.fasb.org

Amerykańska Rada ds. Standardów Rachunkowości

www.sec.gov

Komisja ds. Papierów Wartościowych i Giełd USA

Unia Europejska

www.europa.eu.int

Unia Europejska (strona główna)

www.efrag.org

Europejska Grupa Doradcza ds. Sprawozdawczości Finansowej

www.fee.be

Europejska Federacja Księgowych

www.cesr-eu.org

Komitet Europejskich Regulatorów Rynku Papierów Wartościowych

Deloitte

www.deloitte.com/pl/audyt

Dodatkowe informacje dotyczące usług, programów, szkoleń i publikacji

www.deloitte.com/pl

Deloitte Polska

www.deloitte.com

Deloitte Global

Nasze publikacje

Nasze publikacje poświęcone MSSF w języku polskim

Tytuł	Opis
 Praktyczny przewodnik po MSSF 2011	Przewodnik zawiera streszczenia zapisów wszystkich MSSF z uwzględnieniem zmian w MSSF wydanych do końca października 2010 r. oraz porównanie z Ustawą o rachunkowości (PSR).
 Wzór skonsolidowanego sprawozdania zgodnego z MSSF za rok zakończony 31 grudnia 2010 roku	Wzór skonsolidowanego sprawozdania finansowego opracowany w celu zilustrowania ujawnień wymaganych przez Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) w kształcie zatwierdzonym przez Unię Europejską, dla sprawozdań finansowych sporządzanych za okresy rozpoczynające się w dniu 1 stycznia 2010 roku i później.
 Lista kontrolna ujawnień wymaganych w sprawozdaniach finansowych wg MSSF sporządzonych według stanu na 31 grudnia 2010 roku	Lista kontrolna stanowiąca podsumowanie wymogów Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) dotyczących ujawnień i prezentacji. Lista kontrolna jest narzędziem pomagającym użytkownikom w stwierdzeniu, czy zostały spełnione wymogi MSSF dotyczące prezentacji i ujawniania. Nie obejmuje natomiast wymogów MSSF dotyczących ujęcia i wyceny.
 Przewodnik po znowelizowanych standardach MSSF 3 i MSR 27 Połączenie jednostek gospodarczych i zmiany struktury własnościowej	Przewodnik poświęcony jest przede wszystkim sposobom rozliczania połączeń jednostek gospodarczych zgodnie z MSSF 3(2008). W odpowiednich miejscach zawiera on odniesienia do MSR 27(2008) – w szczególności w odniesieniu do definicji kontroli, rozliczania udziałów niesprawujących kontroli oraz zmian struktury własnościowej.
 Przewodnik po MSR 34 Śródroczna sprawozdawczość finansowa	Przewodnik ten omawia Standard jako całość, wytyczne zastosowania Standardu oraz przedstawia liczne praktyczne przykłady. Dodatkowo Przewodnik ten zawiera wzorcowe śródroczne sprawozdanie finansowe mające na celu zilustrowanie wymogów prezentacji i ujawnień informacji dodatkowych w myśl MSR 34 jak i Listę kontrolną zgodności z Standardem.
 Przewodnik po MSSF 8 Segmenty Operacyjne	Publikacja przedstawia najważniejsze zasady związane z implementacją i zastosowaniem MSSF 8, wykorzystując liczne przykłady zastosowania poszczególnych rozwiązań zawartych w standardzie, jak również przykładowe formy prezentacji danych o segmentach operacyjnych.

Publikacje można uzyskać bezpłatnie na stronie Deloitte: www.deloitte.com/pl/MSSF oraz IAS Plus: www.iasplus.com/country/poland.htm.

Kontakt

Więcej informacji można uzyskać od członków
Zespołu Technicznego Deloitte Audit.

Członkowie Zespołu Technicznego Deloitte Audit:

Piotr Sokółowski

Partner

E-mail:

psokolowski@deloitteCE.com

Marcin Samolik

Starszy Menedżer

E-mail:

msamolik@deloitteCE.com

Przemysław Zawadzki

Menedżer

E-mail:

pzawadzki@deloitteCE.com

Paweł Tendera

Starszy Specjalista

E-mail:

ptendera@deloitteCE.com

Deloitte świadczy usługi audytorskie, konsultingowe, doradztwa podatkowego i finansowego klientom z sektora publicznego oraz prywatnego, działającym w różnych branżach. Dzięki globalnej sieci firm członkowskich obejmującej 140 krajów oferujemy najwyższej klasy umiejętności, doświadczenie i wiedzę w połączeniu ze znajomością lokalnego rynku. Pomagamy klientom odnieść sukces niezależnie od miejsca i branży, w jakiej działają. 169 000 pracowników Deloitte na świecie realizuje misję firmy: stanowić standard najwyższej jakości.

Specjalistów Deloitte łączy kultura współpracy oparta na zawodowej rzetelności i uczciwości, maksymalnej wartości dla klientów, lojalnym współdziałaniu i sile, którą czerpią z różnorodności. Deloitte to środowisko sprzyjające ciągłemu pogłębianiu wiedzy, zdobywaniu nowych doświadczeń oraz rozwojowi zawodowemu. Eksperti Deloitte z zaangażowaniem współtworzą społeczną odpowiedzialność biznesu, podejmując inicjatywy na rzecz budowania zaufania publicznego i wspierania lokalnych społeczności.

Nazwa Deloitte odnosi się do jednej lub kilku jednostek Deloitte Touche Tohmatsu Limited, prywatnego podmiotu prawa brytyjskiego z ograniczoną odpowiedzialnością i jego firm członkowskich, które stanowią oddzielne i niezależne podmioty prawne. Dokładny opis struktury prawnej Deloitte Touche Tohmatsu Limited oraz jego firm członkowskich można znaleźć na stronie www.deloitte.com/pl/onas.

Powyższa publikacja zawiera jedynie informacje natury ogólnej. Deloitte Touche Tohmatsu Limited, Deloitte Global Services Limited, Deloitte Global Services Holdings Limited, Deloitte Touche Tohmatsu Verein, firmy członkowskie oraz podmioty stowarzyszone nie świadczą tym samym, ani nie przedstawiają w tej publikacji porad księgowych, podatkowych, inwestycyjnych, finansowych, konsultingowych, prawnych czy innych. Nie należy także wyłącznie na podstawie zawartych tu informacji podejmować jakichkolwiek decyzji dotyczących Państwa działalności. Przed podjęciem jakichkolwiek decyzji lub działań dotyczących kwestii finansowych czy biznesowych powinni Państwo skorzystać z porady profesjonalnego doradcy. Deloitte Touche Tohmatsu Limited, Deloitte Global Services Limited, Deloitte Global Services Holdings Limited, Deloitte Touche Tohmatsu Verein, firmy członkowskie oraz podmioty stowarzyszone nie ponoszą odpowiedzialności za jakiegokolwiek szkody wynikające z wykorzystania informacji zawartych w publikacji ani za Państwa decyzje podjęte w związku z tymi informacjami. Osoby korzystające z powyższej publikacji robią to na własne ryzyko i ponoszą pełną związaną z tym odpowiedzialność.

© 2011 Deloitte Polska. Member of Deloitte Touche Tohmatsu Limited